

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Orhan Veli BÜTÜN ÇEVİRİ ŞİİRLERİ

CAN YAYINLARI

TÜRK YAZARLARI DİZİSİ

Bu kitabın yayın hakları, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.'nce
ONK Copyright Ajansından satın alınmıştır (1982).

Orhan Veli BÜTÜN ÇEVİRİ ŞİİRLERİ

Derleyen
ASIM BEZİRCİ

CAN YAYINLARI
Ankara Caddesi 40, kat 2, Cağaloğlu. İstanbul
Telefon : 28 61 13

**Bu kitap İstanbul'da ÖZAL Basımevi'nde (20 60 58)
dizilmiş ve basılmıştır (1982)**

ORHAN VELİ'NİN ÇEVİRİ ŞİİRLERİ

Bir şiir yazıldığı dilden ayrı bir dile çevrilebilir mi? Çoğu şairler, yazarlar bunun olanaksızlığını öne sürüyorlar. Onları dinlerseniz, aslına ne kadar yakın görünürse görünsün, çevrilen şiir artık başka bir şiirdir. Yabancı birinin elinde yeniden yaratılmıştır. Çünkü her şiir yeni, bağımsız, özgün ve ayrıksı bir bireşimdir. Ne değiştirilebilir, ne de bir benzeri üretilebilir. Bundan ötürü, onu yabancı bir dile aktarmak çok güç, hatta olanaksızdır.

Birçok şiiri üstün bir başarıyla Türkçeye çevirmiş olan Orhan Veli bile bu görüşü paylaşmaktan kendini alamıyor :

«Değeri, söylenişinden çok söylenen şeyde olan romanla hikâye, başka bir dile çevrildiği zaman, fazla bir şey kaybetmez. Gelgelelim, şiir öyle değildir. Şiir, şairin dilinde bile, ancak bir türlü söylenir.»¹

«Şiir tercümesinin adamakıllı güç, hatta çok kere imkânsız bir şey olduğunu hatırdan çıkarmamak lâzım. Burada sadece mütercim olarak konuşmuyorum. Kendim de şiir yazdım. Bir şiirin ancak bir defa söylenebileceğini, ancak bir türlü söylenebileceğini kendi tecrübelerimle biliyorum. Bu gerçeği Fransız şairi Cocteau şöyle anlatıyor :

1. Orhan Veli, *Nesir Yazıları*, 1953, s. 57-58, Varlık Yayınevi.

'Bir şiir hiçbir dile tercüme edilemez. Hatta yazılmış göründüğü dile bile.'»²

Mademki şiirin başka bir dile çevrilmesi olanaksız, öyleyse neden kimi şairler böyle zorlu bir işe girişiyorlar? Orhan Veli bu soruyu şöyle cevaplıyor

«Şiir başka bir dile ister çevrilsin, ister çevrilmesin, bir şair başka memleketlerin şairleri gibi duymaya, onların düşündüklerini düşünmeye, onların usullerini kullanmaya kalktı mı, kendi imkânlarının başka hiçbir suretle genişletilemeyecek bir şekilde genişlediğini görüyor. Bu yalnız şair için değil, okuyucu için de böyle. Böyle olduğunu türlü milletlerin edebiyatlarının gelişmesinde tercümenin nasıl hayırlı tesirleri olduğunu görünce daha iyi anlıyoruz. Şiir tercümesinin güçlüğü münasebetiyle söylediğim bu sözler, hem bu kitabın kusurlarının mazereti, hem de böyle bir kitap çıkarmakta ısrar edişimizin izahı oluyor.»³

*

Bu gerekçe ve direnişle Orhan Veli, seçkin bir şair olduğu gibi, seçkin bir şiir çevirmeni olduğunu da örneklerle kanıtlıyor. O kadar ki, bu örneklerle bakılırsa, onun en başarılı çevirmenlerimizden biri olduğu görülür. Adı Sabri Esat Siyavuşgil, Ahmet Muhip Dıranas, Sabahattin Eyuboğlu, Behçet Necatigil, Cahit Sıtkı Tarancı, Melih Cevdet Anday, Oktay Rifat, Selâhattin Batu, A. Kadir, Can Yücel vb. ustaların arasında, belki de ön sıradadır. Nitekim Villon'dan «Asılmışların Balladı», Cros'tan «Çirozname», Mallarmé'den «Deniz Meltemi» ve Aragon'dan «Elsa'nın Gözleri» başlığıyla yaptığı çeviriler, asıllarını aratmıyacak ölçüde güzel ürünlerdir.

Bu ve benzeri ürünlerdeki güzellik nelerden kaynaklanıyor acaba? Sanıyorum, şunlardan : Çevirdiği dili anadili

2. Orhan Veli, *Fransız Şiir Antolojisi*, 1947, s. 3-4, Varlık Yayınevi.

3. *A.g.e.*, s. 5.

gibi iyi bilmek, çevirdiği şiirin özünü, yan ve çoğul anlamını doğru kavramak ve tam aktarmak; çevirdiği şiirin biçimsel yapısının, dil, ses, uyum, ölçü, uyak ve koşuk düzeninin Türkçede karşılığını bulmak ya da yaratmak; çevirdiği şiiri ya da şairi kendine en yakın olanlar arasından seçmek; yeniliğe, denemeye, araştırmaya açık ve seçkin bir şair olmak vb...

Melih Cevdet Anday'ın bu konuda ilginç bir anısı var Fransız şairlerinden Philippe Soupault 1949'da Ankara'ya gelmiş. Bir toplantıda Orhan Veli ondan çevirdiği «Şarkı»nın Türkçesini kendi şiiriymiş gibi okumuş. Şiirin çevirisi ya-pıca aslına pek benziyormuş. Soupault ilgiyle dinlemiş. İşin içyüzünü öğrenince de çok sevinmiş. Şaşırtıcı gelecek ama, şiirin «çok doğru, çok iyi çevrildiğini» belirtmiş, sesteni anlamış bunu. Sonra da şunu söylemiş : «Şiir gerçi bir söz sanatıdır, ama bir öz sanatıdır da. Bu bakımdan, başka bir dile çevrilebilmelidir. Ben şiirin çevrilebileceğine inanıyorum. Hatta daha da fazlasına, şiir dilinin, müzik gibi uluslararası bir dil olduğuna inanıyorum. Dünya ulusları birbirlerini belki her şeyden önce şiirle anlayacaklardır.»⁴.

Bu olay ve bu konuşma, Orhan Veli'nin şiir çevirmedeki yeteneğini olduğu kadar, hiç değilse, bazı şiirlerin çevrilebilirliğini de kanıtlamıyor mu?

*

Orhan Veli bu kanıtların örneklerinden bir bölümünü bir kitapçıkta toplamıştır : *Fransız Şiiri Antolojisi*.

1947, 1956 ve 1963'te üç kez basılan *Antoloji*'nin önsözünde şöyle diyor :

«İki yıl kadar oluyor, Sabahattin Eyuboğlu ile birlikte, bellibaşlı Fransız şairlerinin bellibaşlı şiirlerini Türkçeye çevirip bu antoloji halinde çıkarmayı düşünmüştük. Ondan sonra bu iş üzerinde epeyce çalıştık. Bu kitabın büyük bir kısmı o çalışmaların mahsulüdür. Çalıştık, iş tamamlan-

4. Melih Cevdet Anday, «Bir Ağırılama», Cumhuriyet, 27.1.1973.

madan, o Fransa'ya gitti. Tam o sırada Yaşar Nabi, benden bir Fransız şiiri antolojisi hazırlamamı istedi. Ben de elimde bulunan malzemeye ufak bazı şeyler ekleyerek bu kitabı tertitledim.»⁵.

Orhan Veli'nin bu derlemesi yalnızca kendi çevirilerini değil, Sabri Esat Siyavuşgil, Sabahattin Eyuboğlu, Yaşar Nabi, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dıranas, Melih Cevdet Anday, Ziya Osman Saba, Necati Cumalı, S. Ayoba adlı çevirmenlerin tek başına ya da birlikte yaptıkları çevirileri de kapsıyordu. Üstelik, onların 19 çevirisine karşılık, Orhan Veli'nin kişisel 16 ve ortak 6 çevirisini içeriyordu.

Öte yandan, adı geçen *Antoloji*, tümüyle Fransız şiirini de kucaklamaktan uzaktı. Öyle ki, Orhan Veli bile bunu açıklamak gereğini duyuyordu :

«Bu kitabın tam bir *anthologie* sayılamıyacağının ikinci sebebi de, içinde, Fransız şiirinin oluşunda mühim yerler tutmuş bazı imzaların bulunmayışındır. (...) Ne yapalım ki, bu kitabı tertiplerken, biraz da elde bulunan tercümeleden faydalanmak zorundaydık. Bazı şairlerden hiçbir şey bulamadık. Buna karşılık bazı şairlerden de nisbetsiz miktarda şiirler koymak zorunda kaldık.»⁶.

Oysa, gerçekte, Orhan Veli'nin çevirdiği şiirlerin sayısı daha çoktur. Çünkü :

— Gerek söz konusu *Antoloji*'nin çıkışından önce, gerekse sonra Orhan Veli Fransızcadan başka şiirler de çevirmiştir. Bunlardan bazıları yayımlanmış, bazıları ise şairin evrakı arasında kalmıştır.

— Orhan Veli yalnızca Fransız şiirinden değil, Yunan, Latin, Çin, Japon, İran, İngiliz ve Macar şiirlerinden de çeviriler yapmıştır. Bunların bir kesimi basılmış, bir kesimi de henüz gün ışığına kavuşmamıştır.

*

Orhan Veli'nin *Çeviri Şiirleri*'ni derlerken bu önemli gerçekleri göz önünde tuttum. Bu yüzden,

-- Orhan Veli'nin yalnızca Fransız şiirinden değil, öteki ulusların şiirlerinden de yaptığı tüm çevirileri bir araya getirmeye,

— Orhan Veli'nin yalnızca yayımlanmış çeviri şiirlerini değil, yayımlanmamış olanlarını da araştırıp bulmaya,

— Orhan Veli'nin adı geçen *Antoloji*'ye öbür çevirmenlerden aktardığı şiirleri dışarda bırakmaya çalıştım.

Böylece, düzenlediğim derlemenin hem daha tutarlı, hem de daha kapsamlı olacağını düşündüm. Bu düşüncenin olumlu bir sonucu olarak şunu söyleyebilirim : *Fransız Şiiri Antolojisi*'ndeki karma 41 çeviriye karşılık, burada, hepsi de Orhan Veli'nin elinden çıkmış 24 çeviri bulunmaktadır. Bunlardan 13'ü ilk kez burada yer almaktadır.

*

Orhan Veli, *Fransız Şiiri Antolojisi*'ni hazırlarken, şairler üstüne bilgi vermeyi gerekli görmüştü

«Her şairin şiirlerinin başına o şairin hayatı hakkında birkaç satırlık bir bilgi koymayı düşünmüştüm. Yaşar Nabi bu bilgiye o şairlerin sanatları hakkında da birkaç şey ilâve etmemi istedi. Bu konuda kendiliğimden bir şey söyleyemezdim. O yazıları da, böylece, türlü kitaplardan derleyip, türlü yazarlardan tercüme etmek suretiyle meydana getirdim.»⁷.

Ben de, *Çeviri Şiirler*'i derlerken, Orhan Veli'nin bu davranışına bağlı kalmayı doğru buldum. Yaşam ve sanatı konusunda onun söz açmadığı şairler için gerekeni yapmaya uğraştım. Ayrıca, Orhan Veli'nin sunduğu kısa bilgilerin altına küçük kaynakçalar ekledim. Şiirlerin altına da nereden, hangi kitap, dergi ya da gazeteden aktarıldığını belirten açıklamalar koydum. Hiçbir yerde yayımlanmamış kitap şairinin eski yazılı eldefterinde ya da evrakı arasında bulduklarımın altını ise boş bıraktım.

Orhan Veli'nin dili çağına göre temizdir, kapsadığı ya-

7. A.g.e., s. 4.

bancı sözcükler azdır. Bundan dolayı, şairlerle ilgili açıklamalarını tümüyle yalınlaştırmaya kalkmadım, ama çok eskimiş sözcüklerin yanına köşeli ayraç içinde yenilerini koymayı gerekli gördüm.

«Rubailer» dışında, sözcüklerin yazılışında Türk Dil Kurumu'nun *Yeni Yazım Kılavuzu*'na⁸ uydum.

Derlemenin başında yer alan «Şiir Üstüne» ile «Güzelin Sırları» ve «Şiir Üstüne Söylenmiş Bazı Sözler» başlıklı yazılar da Orhan Veli'nin çevirileridir.

*

Orhan Veli'nin *Bütün Şiirleri*'ni basıma hazırlarken, şairin vefalı arkadaşı Nahit Hanım ile kız kardeşi Füzûzan Yolyapan sağladıkları önemli belgelerle bana yardımda bulunmuşlardı. Aynı cömert yardımı *Çeviri Şiirler*'i derlerken de göstermekten geri durmadılar. Kendilerine yine teşekkür borçluyum.

ASIM BEZİRCİ

8. *Yeni Yazım Kılavuzu*, Ankara, 1980.

ŞİİR NEDİR

ŞİİR ÜSTÜNE

André Bréton

Paul Eluard

Hakkı olmayan şeyleri Caesar'dan almak lâzım.

*

Kadınların çıplağı gibi, düşüncelerin de, heyecanların da çıplağı kuvvetlidir; onları da soymalıdır.

*

İki türlü şiir var biri şiir, öteki hesap oyunu.

*

Aynı mevzu [konu], yahut aynı kelimeler, bir defadan fazla işe yaramaz.

*

Bazı kimselerin şiir hakkında yarım yamalak bir fikirleri vardır, başka bazı kimseler de o yarım yamalak fikirleri yarım yamalak anlarlar; bu, onlar için, şiirin bir nevi tarifi [çeşit tanımlı] olur.

*

Bir insan için isim, ne kadar kendine ait, ne kadar az mühim [önemli] bir şeyse, şiir için de mevzu öyledir.

*

Kimi adamlar şiirde sırf fayda üzerine kurulmuş bir meşguliyet [uğraş], bir işçilik arıyorlar. Bunlar, top yahut

otomobil yapımcılarının sayısını arttırmaktan başka ne işe yararlar?

*

Bir parçada şiirden başka hiç bir şey yoksa o, sadece bir manzumedir; şiir değildir.

*

Kafiyenin en büyük muvaffakiyeti [başarısı], yeryüzünde uyuşma'dan daha önemli hiçbir şey olmadığına inanan birtakım safdilleri [bön kişileri] sevindirmesidir. O safdiller ki, en entipüften bir uyuşmanın bile birçok fikirlerden daha derin, daha erişilmez şeyler olduğunu sanırlar.

*

Kafiye, söylenecek şeyin elini kolunu bağlayan öyle bir kanundur ki bir çift tokada benzer.

*

Ekmek, şiirden faydalıdır; ama aşk, şiirden faydalı değildir.

*

Şiirin içinde fikir, elmanın içindeki gıda [besin] kadar saklı olmalıdır.

*

Ruhun kelimeyi aradığı anda kulak sesi istemez; ses edebiyatın şartı dünyada olmamıştır.

*

Bir gün gelecek şiir sadece kafa ile okunacak. İşte o zaman, edebiyatın işi iş...

(Tercüme, 19.3.1946)

GÜZELİN SIRLARI

Jean Cocteau

Bir zamanlar, şair için, bir polis hafiyesi reklamı olan şu cümleyi kullanmıştım «Her şeyi görür, her şeyi duyar; kimse şüphe etmesin!»

*

Bir şair ilkin okunmaz. Sonra yalan yanlış okunur. Daha sonra klasik olur, klasik olanı da okumamak âdettir. Yalnız, ilk günlerden kalma birkaç hayranı vardır. Ömrünün sonuna kadar da görüp göreceği rahmet budur.

*

Halk, bir şairi, ancak yanlış anladığı için sever.

*

Şiir öyle ayrı bir dildir ki, başka hiçbir dile tercüme edilemez [çevrilemez]. Hatta yazılmış görüldüğü dile bile.

*

Şiir, bir fikri sabittir [saplantıdır].

*

Şairin, şiirden başka derdi olmamalı.

*

Bir şiirde mühim [önemli] olan ne söylenendir, ne söyleyiştir, ne mânadır, ne de musiki. Başka bir şeydir, tarif edilmez.

*

İhtilâlde her zaman bir şiir havası vardır. Çünkü şiir ihtilâldir.

*

Şair, sıfattan, vebadan korkar gibi korkmalıdır.

*

Apollinaire diyordu ki «Kuş, şarkısını parmaklarıyla söyler». Şairin parmağı yoktur.

*

Şair kısmı, yazmadığı zaman, bekler. Beklemesini de, sevgilisini bekleyen sinirli bir insan kadar bile beceremez.

*

Ne masayı anlatacağım diye masa kelimesini kullanacaksınız, ne kuşu anlatacağım diye kuş kelimesini, ne de aşkı anlatacağım diye aşk kelimesini.

(Tercüme. 19.3.1946)

ŞİİR ÜSTÜNE SÖYLENMİŞ BAZI SÖZLER

Şiirin orta hallisi veya kötüsü için kurallar, ustalıklar bir ölçü olabilir. Ama iyisi, yükseği, harikulâdesi [olağan-üstüsü] aklın kurallarını aşar. Onun güzelliğini tam ve sağlam olarak görenler bir şimşegin ihtişamına [görkemine] benzer bir parıltı görmekle kalırlar. Büyük şiir muhake-memizi tatmin etmez, allak bullak eder.

Montaigne

Şiir sanatı kendi hareketini tabiatın hareketlerine uy-durduğu zaman en yüksek derecesini bulur; o zaman ta-biata o kadar yaklaşır ki ikisini birbirinden ayırdedemeyiz.

Boileau

Bir eserin içinde bir fikir, bir soyut düşünce bulama-yınca o eserden hemen ümidinizi kesmeyin. Ben *Faust*'ta hangi fikri ortaya koymak istediğimi biliyor muyum sanki?

Goethe

İçinizde olmayan şiiri başka hiçbir yerde bulamazsınız.

Shelley

Gerçek şairin her güzel mısraında [dizesinde] söyleni-lenden birkaç defa fazlası vardır.

A. de Musset

Şairin kullandığı kelimelerde insanlar için çeşitli mâ-nalar vardır; herkes beğendiğini seçer.

Tagor

Şiir hem at, hem dizgindir : İlham ve işçilik. Atsız diz-gin yahut dizginsiz at değil.

Tristan Derème

Bir mısraın, içindeki fikirleri ve hayalleri aşan ve onlara bağlı olmayan ayrı ve çırılçıplak bir güzelliği olabilir.
Tristan l'Hermite

İnsan iyi anlamadığı bir sözden heyecan duyabilir.
Remy de Gourmont

Şiir, konuşma ile susmayı bir araya getirmektedir.
Carlyle

Şiir, seçmek ve gizlemek sanatıdır.
Chateaubriand

Şiirle resim başka başka yollardan aynı kanunlara uyarlar... Bir resmin ana şartı resim olmak, bir şiirin ana şartı şiir olmaktır.

Chabaud

Zevk sahibi bir genç tanırım, her resim yapmaya başlarken diz çöker, dua ederdi : «Yarabbi, beni modelden kurtar.»

Diderot

Şiirin ilkesi, insanın üstün bir güzelliği özlemesidir. Bu ilke bir coşkunlukta, bir ruh taşkınlığında kendini gösterir. Bu coşkunluk aklın yoğurduğu hakikatin dışındadır.

Baudelaire

Şiir aklı, yani şuuru [bilinci] atmaz; gayesi alt şuuru üste çıkarmak, ve sonra, sihirli bir dönüşle, şuuru alt şuura mal etmektir.

Pierre Mille

Kaideler [kurallar] şiirden çıkar; kaç çeşit gerçek şair varsa o kadar da gerçek kaide vardır.

Geordano Bruno

Shakespeare. — Bu büyük adamı anlamak için İngilizce bilmek yetmez; ayrı bir dil olan Shakespeare'ceyi de bilmek lâzımdır.

Alfred de Vigny

(Tercüme, 19.3.1946)

ŞİİRLER

YUNAN ŞİİRİ

SAPPHO

ŞİİRLER

Kızaran nara benzersin, dalın tepesinde;
En yüksek dalında unutulmuş, bir ağacın.
Hayır, unutulmuş değil, yetişilememiş.

*

Seni neye benzetsem, güzel güveyi?
En iyisi, körpe bir dala benzetsem.

*

Her şeyi geri getirirsin, akşam yıldızı;
Fecrin dağıttığı koyunları; keçileri...
Ama alır kızı anasından, götürürsün.

*

Hoş geldin, Gyrinna, benden -- kadar zaman
Uzak kaldın --, o kadar çok sevin şimdi.

*

Pek de küçük görünmüştün gözüme;
Hiç bir işe yaramazsın sanmıştım.

*

Bir dağ rüzgârı nasıl allak bullak ederse
Meşeleri... İçimi de öyle sarstı Eros.

Azra Erhat - O. V. Kanık
(Tercüme, 19.3.1948)

SARDESLİ ALKMAN

İHTİYARLIK

Bal seslerinin ahengi içi gıcıklayan,
Genç şarkıcı kızlar,
Dermanım kalmadı gayrı dizlerimde;
Ah, ne olur, ne olur bir kerylos* olsam!
O, dalgaların beyaz çiçekleri üzerinde
Dişileriyle birlikte uçan,
Denizin erguvan renginden renk alan,
Gözüpek, mukaddes kuş olsam.

Azra Erhat - O. V. Kanık
(Tercüme, 19.3.1946)

Mukaddes bir kuş. (O.V.K.)

LATİN ŞİİRİ

HORATIUS

VERGILIUS'U YOLCU EDERKEN

Hâkim tanrıça Kıbrıs'a!
Yıldızlar, Elen'in kardeş ışıkları!
Vursun zincire hepsini
Rüzgârlar kıralı cümle felâketin;
Göstersin yolu böylece.
Bindirdim sana Vergilius'u, isterim,
Sağ salim çıkar, ey gemi,
-Ruhumdur o benim- karşıki sahile.

Azra Erhat - O. V. Kanık
(Tercüme, 19.3.1946)

ÇİN ŞİİRİ

WANG WEİ

KÜÇÜK ŞİİR

Sıladan geliyorsunuz;
Ne var, ne yok oralarda?
Çiçek açmış mıydı kış erikleri,
İpek perdeli pencerenin altında?

Azra Erhat - O. V. Kanık
(Tercüme, 19.3.1946)

Orhan Veli'nin eldefterinde bu şiirin şöyle bir çevirisi daha var [AB]:

Siz ki sıladan geliyorsunuz
Birçok haberleriniz vardır
Şu ipekle örtülü pencerenin altında
Çiçek açmış mıydı kış erikleri?

WANG KIEN

YENİ GELİN

On üçüncü gündü mutfağa indi;
Ellerini yıkayıp çorba pişirdi.
Evin âdetlerini nereden bilsin,
İlk kaşığı görümceye tattırdı.

Azra Erhat - O. V. Kanık

(Tercüme, 19.3.1946)

PO KIÜ-Yİ

SABAHA DEK

Bütün gün ayaktayım, avluda;
Otururum lambamın altında, sabaha dek;
Öyle bir sır ki bu, kimseler anlamaz;
Göğüs geçiririm arasına.

Azra Erhat - O. V. Kanık

(Tercüme, 19.3.1946)

ÇU-KİNG-YU

ŞEHRİN GÜNEY KAPISI

Bıldır, bugün, bu kemerin altında
Onun yüzüyle şeftali çiçekleri karşı karşıyaydı
O yüz şimdi nerede? bilmiyorum.
Ama çiçekler yine gülümser bahar rüzgârında.

(Vatan, 14.11.1954)

SARAY KAPISI

Yalnızlık, yalnızlık, çiçeklerle kapandı sarayın kapısı
Dilberler, süslü kemerler altında, yan yana;
Arzuyla yanar içleri haremın sırlarını anlatmak için;
Ama bir şey söylenmez ki, papağanın yanında.

(Vatan, 14.11.1954)

Lİ-PO

SAKİN BİR GECENİN DÜŞÜNCESİ

Yatağımın kenarında, ayışığında,
Toprak kırağı ile örtülü gibi
Başımı kaldırsam parlayan ayı görüyorum
İndirsem uzaktaki memleketimi görüyorum.

MONG HOO-JAN

BAHAR SABAHII

Bahar uykusu sabahı bilmemezlikten geliyor
Ötede beride her yerde kuşların şarkıları duyuluyor
Gece, yağmurun ve rüzgârın sesinde
Ne kadar çiçek düşmüş kimsenin haberi olmadan.

İRAN ŞİİRİ

ÖMER HAYYAM

RUBAİLER

1

Mey kâsemi kırdın yere vurdun Tanrım
Zevkimden edip sanki ne buldun Tanrım
Gül rengi şarabım yere döktün tekmi
Zannım bu ki sen de sarhoş oldun Tanrım

(Tercüme, 19.3.1946)

2

Geçmiş günü beyhûde yere yâd etme
Bir gelmemiş ân için feryâd etme
Geçmiş gelecek masal bütün bunlar hep
Eğlenmene bak ömrünü berbâd etme

(Tercüme, 19.3.1946)

Sözlük :

1. Mey, içki. Tekmil, bütün, hep. Zan, sanma, sanı.
2. Beyhûde: boş yere. Yâd etmek, Anmak. Berbâd etmek, Kötü duruma sokmak, bozmak, kirlilemek. [A.B.]

Gene gün gelse şu dünyada bir âbâd olsam
 Gene âşık gene sermest ü serâzâd olsam
 Razıyım görmediğim cevri görüp cânımdan
 Gene kahriyle perişân gene berbâd olsam

(Vatan, 15.11.1953)

Al bâdeyi çok diyâr-ı Mahmûd budur
 Ahenge karış sadâ-yı Dâvud budur
 Geçmiş gelecek deyip vakit kaybetme
 Neş'eyle geçir ömrünü berbâd etme

(Vatan, 15.11.1953)

Anlar ki varıp marifet-i âdâba
 Fanus idiler encümen-i ahhâba
 Yol bulmadılar harice muzlim gecede
 Hep daldılar efsâne okurken hâba

3. **Âbâd**: varlıklı, sevinçli, bayındır, sonsuz. **Sermest**: sarhoş, esrik. **Û**: ve. **Serâzâd**: Özgür, başıboş, dertsiz. **Cân**: gönül, can, sevgili. **Kahr**: üzüntü, acı, sıkıntı, üzü. **Perişân**: dağınık, ezgin, acınacak durumda. **Berbâd**: kötü, kirli.
4. **Bâde**: içki. **Diyâr**: ülke. **Sada**: ses, yankı.
5. **Marifet-i âdâb**: davranış bilgisi, yol yordam bilgisi. **Ahhâb**: dost, bildik, tanıdık. **Muzlim**: karanlık. **Hâb**: uyku, düş. [A.B.]

Madem hakikat ve yakin cümlesi boş
 Şek üzre bütün ömr ise geçmez pek hoş
 Mey nûş edelim ki bihaber kaldıkça
 İster ayık olsun kişi ister sarhoş

Biz aşka tapanlarınız müselman başka
 Biçâre karıncayız Süleyman başka
 Bizlerde soluk câme sararmış yüz ara
 Zerdest satan küçük bedestân başka

Dünyada nedir hisse-i imânım hiç
 Ömrümde felekten alınan kâmım hiç
 Bir şûle-i şevkim sönüversem hiç
 Bir câm-ı Cem'im kırılısam encâmım hiç

6. Yakin : sağlam bilgi, kesin olarak bilme. Şek : kuşku. Mey : içki. Nûş etmek : içmek. Bihaber : habersiz.
7. Müselman : müslüman. Biçâre : çaresiz, umarsız. Câme : giysi, elbise. Zerdest : altından el. Bedestân : çarşı, değerli eşya ve mücevherlerin satıldığı yer.
8. Hisse : pay. İmân : inanma, inanç. Kâm : dilek, isteğine kavuşma, tad, zevk. Şûle : alev, ateş. Şevk : istek, heves, coşkunluk. Câm : kadeh, cam, bardak. Cem : Doğu mitolojisine göre, şarabı bulan kişi, hükümdar, şah. Encâm : son, yazgı. [A.B.]

MEVLÂNÂ

RUBAÎ

Bak baĝ ü bahâr ü servler ey cânım
Gönlüm yine gitmemek diler ey cânım
Aç arkana at nikabını kal burada
Yok kimseler evde gittiler ey cânım

(Yeni Sabah, 16.11.1950)

Baĝ : baĝ, bahçe, bostan. **Bahâr** : ilkbahar, güzellik, gençlik.
Ü : ve. **Cân** : sevgili, can, ruh, gönül, yaşam. **Nikab** : peçe,
örtü, perde. [A.B.]

JAPON ŞİİRİ

Kİ-KA-KU

HAİ-KAİ'LAR*

I

Çiçek bayramı,
Annesinin elinden tutmuş,
Bir âmâ çocuk.

II

Kar altında güzel, ay altında güzel,
Çırılçıplak
Yamabuki çiçekleri.

III

Yağmur yağıyor,
Ama kaldırın kamıştan perdeyi,
O mutlaka elinde bir zambakla ordadır.

IV

Şair Saygyo öldü;
İşte aynı günde
Yola çıkıyorum ben de.

Üçer satırlık küçük Japon şiirleri. Bu şiirlerden bir kısmı 1937 senesinde Varlık mecmuasında neşredilmişti. Burada okuyacağınız parçalar yeniden düzeltilmiştir. (O.V.)

Hay-Kay'lardan 14'ü Varlık dergisinin 1 Eylül 1937 ve 6'sı 1 Mayıs 1941 tarihli sayısında yayımlanmıştır. Şiirlerin altına şu açıklama konulmuştur: «Tercüme eden Mehmet Ali Sel». Mehmet Ali Sel, Orhan Veli'nin takma adıdır [A.B.]

V

Erikten, bir dal koparıyorum,
Çiçekli bir dal,
Geceme ait hayallerle.

VI

Çiçeklerin arasında,
Birdenbire,
Küçük çocuğumuzun yüzü,

VII

Uzun zamandanberi
Çılgınca ötüyorsun,
Küçük kelebek.

VIII

Beyaz aya baka baka,
Kapısını çalıyorum evin.
Bahçesinde erik ağacı.

IX

Ah! Bunu hiç unutmayacağım,
Kiraz dallarına kar yağdığını,
Nisanın ilk günlerinde.

X

Şafak...
Hele şeftali çiçekleri!
Hele horozların ötüşü!

XI

Kuku¹, senin ötüşün bana
Rüyada dirilen annemi
Tekrar kaybettirdi.

XII

Karısını kaybeden bir dosta :

Enjo² ne oldu?
Ömrünü tamamladı; şimdi o,
Bir yaz denizi gibidir.

XIII

Dilenciler gibi çıplak,
Yeryüzünde, gökyüzüne bürünmüşler,
Yazlıklarına.

XIV

Sık sık şehre giden bir dosta :

Çiçeklenmiş bir kiraz ağacı bulursan
Anneni babanı da
Oraya çağırarak mısın!

XV

Ah! bu gecenin içindeki
Diri ve aydınlık balık!
Güzel Yokihi³ gibi.

1. Bir kuş.
2. Bir kadın ismi.
3. Bir kadın ismi.

XVI

Çiçek açmış erik ağacı
Efendisini bekliyor,
Bahçede.

XVII

Bahar gecesi, rüyada
Hiçbir şey görülmez,
Kisatsu'nun⁴ ince kamışlarından başka.

XVIII

Uyuyan küçücük sevgiliye :

Horoz ötüyor,
İşte bütün sivrisinekler gitti
Tamako'cuğum⁵.

XIX

Bir kediye :

Yedi senedenberi seni nasıl sevdim!
Ne olur sen de beni sev,
Sadece bu yağmurlu gecede.

XX

13 Mayıs :

Yağmur bulutları,
Sarhoş bambuların günü,
Dostlarımla bayram.

(Tercüme, 19.3.1946)

4. Bir yerin ismi.

5. Bir kız ismi.

FRANSIZ ŒİİRİ

FRANÇOIS VILLON

ASILMIŞLARIN BALADI*

Olmayın bu kadar katı yürekli,
Ey dünyada kalan insan kardeşler;
Allah da sizden razı olur belki
Sizler acırsanız bizlere eğer;
Şurada asılmışız üçer beşer;
Kuş sütüyle beslenen şu bedene
Bir bakın, dağılmada günden güne;
Bakın kül olan kemiklerimize;
Gülmeyin, dostlar, bu hale düşene;
Tanrıdan mağfiret dileyin bize.

Kanun namına öldürüldük diye
Hor görmeyin bizleri, kardeş bilin;
Dünyada herkes akıllı olmaz ya,
Biz de böyle olmuşuz neyleyelim,
Madem alınımıza yazılmış ölüm,
İsa Peygambere dua edin de
Yanmaktan cehennem ateşlerinde
Esirgesin bizi, acısın bize.
Etmeyin, işte ölmüşüz bir kere;
Tanrıdan mağfiret dileyin bize.

Bu şiir daha önce Ülkü dergisinde [18.1945] yayımlanmıştı.
Burada, yeniden gözden geçirilmiş biçimiyle okuyacaksınız.

Görmedik bir gün olsun rahat yüzü;
Yağmur sularında yıkandık, yunduk;
Kurda, kuşa yedirdik kaşı, gözü;
Gün ışıklarında karardık, yandık;
Kuş gagalarıyla kalbura döndük;
Durmadan kâh şu yana, kâh bu yana
Esen rüzgârla sallana sallana...
Kargalar geldi kondu üstümüze.
Sakın siz katılmayın bu kervana.
Tanrıdan mağfiret dileyin bize.

DİLEK

Büyük İsa, cümlelerin efendisi!
Cehennem ateşinden koru bizi;
Koru bizi, acı da halimize.
Dostlar, görüyorsunuz halimizi;
Tanrıdan mağfiret dileyin bize.

(Tercüme, 19.3.1946)

PIERRE DE RONSARD

HELENE* İÇİN SONNET

Siz de ihtiyarlayacaksınız, gün gelecek;
Yün bükecek bir mum ışığında, hayran hayran,
«Ronsard ne kadar da çok övmüş bir zaman!»
Diyeceksiniz, mısralarımı söyleyerek.

Bu söz üzerine hizmetçiniz irkilerek,
İşten yorgun düşüp bir kenarda uyuklayan
Ve adını duyar duymaz yerinden fırlayan
Hizmetçiniz... Ömrünüze dualar edecek.

Kemiklerim bile kalmamış, toprak altında,
Rahat olacağım ben o gün ruhlar katında;
Sizse ocak başında çömelmiş bir ihtiyar.

Eski günleri o zaman ararsınız, arar;
Hemen yaşamaya bakın dinlerseniz beni;
Dem bu dem, devşirin hayatın çiçeklerini.

(Fransız Şiiri Antolojisi)

Hélène: Ronsard'ın son aşkı. Ronsard bu kızı tanıdığı vakit
46 yaşındaydı. [O.V.]

SONNET

Bir çiçek demeti gönderiyorum size;
Kendi elimle kopardım bu çiçekleri;
Yarına kadar hepsi döküleceklerdi
Biri çıkıp akşamdan onları dermese.

Size güzel bir ders olmalı bu hâdise :
İstediğiniz kadar güzel olun şimdi,
Kaybedeceksiniz elbet bu güzelliği,
Bu çiçekler gibi solacaksınız siz de.

Zaman geçiyor, sultanım, geçiyor zaman.
Zaman değil geçen, en güzel çağı ömrün;
O büyük dalga bizi de alacak bir gün.

Göçüp gittiğimiz gün biz de bu dünyadan
Unutulur sevdiğimiz, sevildiğimiz.
Sevmeye bakın geçmeden güzelliğiniz.

(Aile, 1949, sayı 9)

JOACHIM DU BELLAY

SONNET¹

Feleği hor gören eski hayat nerde?
Ah! nerde o yürek, her zoru alt eden;
Arzular, ölmezlik kaygıları güden?
Ne de tükenmez bir ateş vardı serde!

Hava karardı mı, uzak sahillerde,
Yeşil halılarda, bir ay ışıldarken,
Peri kızlarıyla hora teperdim ben;
Nerde o hürriyet, o eski tad nerde?

Nihayet beni de yere vurdu felek;
Kendimin sultanı olsam diyen yürek
Bin derde, mihnete kul etti kendini.

Bitti geleceğe dair endişeler;
Kalmadı içimde o ateşten eser;
Musa'larım² yalnız bıraktılar beni.

S. Eyuboğlu - O. V. Kanık
(Varlık, 1.11.1947)

1. Bu parça, classique sonnet şekli hakkında bir fikir vermek için tercüme edildi. Kafiyeleleri aslındaki yerlerdedir. Vezni de Alexandrin'de olduğu gibi 6+6'dır. [O.V.]
2. Muse: Eskiler ilham perisi diye tercüme ederlerdi. [O.V.]

JEAN DE LA FONTAINE

KARGA İLE TİLKİ

Bir dala konmuştu Karga Cenapları;
Ağzında bir parça peynir vardı.
Sayın Tilki kokuyu almış olmalı;
Ona nağme yapmaya başladı :
«Ooooo! Karga Cenapları, merhaba!
Ne kadar güzelsiniz; ne kadar şirinsiniz!
Gözüm kör olsun yalanım varsa,
Tüyleriniz gibiyse sesiniz
Sultanı sayılırsınız bütün bu ormanın.»
Keyfinden aklı başından gitti Bay Karganın;
Göstermek için güzel sesini
Açınca ağzını düşürdü nevâlesini.
Tilki kapıp onu dedi ki «Efendiciğim,
Size küçük bir ders vereceğim;
Alıklar olmasa iş kalmaz açığözlere;»
Böyle bir ders de değer sanırım bir peynire.»
Karga şaşkın, mahçup, biraz da geç ama,
Yemin etti gayrı faka basmayacağına.

(Tercüme, 19.3.1946)

Aslı : «...Tout flatteur vit aux dépens de celui qui l'écoute»; daha yakın bir karşılığı, «Dalkavuklar, kendilerine inananların sırtından geçinirler» olabilirdi. [O.V.]

Bu şiiri Orhan Veli, Adil Hanlı takma adıyla çevirip Tercüme dergisinde yayımlamıştır. [A.B.]

SÜTÇÜ KADINLA SÜT KABI

Başındaki simide oturtmuş süt kabını
Yola çıkmıştı sütçü kadın Perette,
Kazasız belâsız şehre ulaşmaktı niyet.
O gün biraz hafifçe giyinmişti esvabını.
Çabuk yürüyebilmek için, ayaklarına
Rahat pabuçlar giymişti, ökçesiz;
O arada bizim sütçü kadına
Ne düşünceler geldi, bir bilseniz!
Sütlerini satıyor, sütlerin parasiyle
Yüz yumurta alıp kuluçkaya koyuyordu;
Tıkırında gidiyordu bütün işleri de;
«Benim için işten değil, diyordu,
Evimin etrafında büyötmek piliçleri;
Haydi, engel olsun bakalım tilki
Tavukları satıp yerine domuz almama.
Domuz da pek pahalıya mal olmaz adama.
Aldığım zaman orta büyüklüktedir hayvan,
Epey para alırım tekrar sattığım zaman.
Kim ne der, bu kadar çok param olduktan sonra,
Bir inek, bir buzağı alıp atsam ahıra?
Zıplasınlar dursunlar sürünün ortasında.»
Hemen zıplamaya başladı sütçü kadın da.
Bakraç düştü; elveda kuluçka, domuz, inek!

Bizim zengin bayan, gözyaşları arasında,
Bütün servetine veda ederek,
Kocasından af dilemeye gitti,
Belki temiz bir dayak yiyecekti.
Sonra bir oyun çıktı bu konuda :
Süt bakracı koydular adını da.

Kim vardır hayal kurmayan, dünyada?
Kim kurmaz şatoları İspanya'da?
Picrochole, Pyrrhus, sütçü kadın, kısaca herkes*
Hayal kurmaktan vaz geçmez.

Uyanık görülen o rüyayı herkes görür;
Bir hoş haldir, alır ruhlarımızı, götürür;
Bizim olur varı yoğu dünyanın,
Herkes meydan okurum, yalnız kalmaz mıyım.
Bakarsınız koskoca bir ülkenin şahıyım.
Bütün tebaasını memnun eden;
Taçlar yağar başıma, ben onların sahibi,
Derken bir vak'a olur, toparlanırım birden;
Bakarım fakirim, eskisi gibi.

(Aile, 1951)

Picrochole, Pyrrhus : Birincisi eski Fransız yazarlarının kahramanlarından, ikincisi eski bir kiral. İkisi de bütün dünyaya sahip olmak isterlermiş. [O.V.]

AĞUSTOSBÖCEĞİ İLE KARINCA

Cırcır böceği çaldı saz

Bütün yaz.

Derken kış da geldi çattı;

Seninkinde şafak attı.

Baktı ki, yok hiç yiyecek;

Ne bir sinek, ne bir böcek;

Kalktı karıncaya gitti;

Yandı, yakıldı, ah etti.

Üç beş buğdaydan ne çıkar,

Gelecek mevsime kadar

Birkaç tane borç istedi

— «İnayet buyurun, dedi,

«Yemin-i billâh ederim,

«Eylüle kalmaz öderim.»

İşin kötüsü, karınca

Borca hiç alışmamıştı;

Bu ricacıya çıkıştı :

— «Ne yaptınız yaz boyunca?»

— «Ne mi yaptım? Saz çaldım, saz!»

— «Ya, öyle mi! demek ki siz

«Yazı sazla geçirdiniz

«Şimdi de oynayın biraz.»

S. Eyuboğlu - O. V. Kanık
(Fransız Şiiri Antolojisi)

VICTOR HUGO

BOAZ UYKUDA

Uzanmış uyumuştı Boaz, iş yorgunu;
Bütün gün didinmiş durmuştu harmanında;
Sonra serip her günkü yere yatağını
Uyumuştı Boaz, ölçeklerin yanında.

Epeyce tarlası vardı bu ihtiyarın;
Zengindi, ama hakkı hukuku bilirdi;
Rengi saftı değirmenindeki suların;
Cehennem odu değildi ocağındaki.

Gümüş sakalı Nisan çayına benzerdi;
Ne hasisti, ne de haset vardı içinde;
«Mahsustan düşürün de toplasınlar,» derdi
Ekin devşiren fakir kadınlar görünce.

Hiçbir vakit ayrılmamıştı doğru yoldan;
Fukara babasıydı, gönlü pek ganiydi;
Beyaz harmanisi kadar temiz bir vicdan.
Halka açık ambarları sebil gibiydi.

Babacandı, yakınlarına sıdkı vardı;
İşini bilirdi, eli açık olsa da;
Kadınlar gençlerden çok ona bakarlardı;
Gençler güzel ama olgunun hâli başka.

O ki aslına dönmekte olan kişidir,
Geçer yalan dünyadan ebedî dünyaya;
Gencin gözündeki ihtiras ateşidir,
İhtiyarınkinde başka bir nur, bir ziya.

İşte böyle uyuyordu Boaz, gecede,
Ekin tınazları birer mâbede benzer;
Rençberler, üçer beşer, hepsi bir köşede;
Eski zamanlar, eski günlerdi o günler.

İsraillerin başında bir hâkim vardı;
Ömrü çadırlarda geçen adam, toprakta
Devlerin ayak izini görür, korkardı;
Toprak Tûfan sularıyla ıslaktı hâlâ.

Uyuyordu Boaz, Yakub'un, Yahuda'nın
Uyuduğu gibi, dalla örtülü üstü;
Birdenbire başı üzerinde, semanın
Aralanan kapısından, bir rüya gördü.

Bu rüyada Boaz'ın karnından bir meşe
Çıkıp tâ mavi göklere yükseliyordu.
Bu bir nesildi, uzun bir zincir halinde;
Bir kıral doğuyor, bir tanrı ölüyordu.

Ve Boaz şöylece mırıldandı içinden:
«Ben nasıl olur da bu nesle baş olurum?
İhtiyarım; aşağı yukarı yaş seksen;
Ne bir karım var dünyada, ne de bir oğlum.

«Yıllarca koynumda yatan kadın, ey Tanrım,
Benim evimdeydi senin evine gitti;
Gitti ama gene beraber sayılırım;
O yarı canlı, bense yarı ölü şimdi.

«Benden bir nesil doğacak! nasıl olur bu?
Nasıl olur da benim çocuklarım olur?
Genç olsam neyse, çünkü insan genç oldu mu
Geceden sıyrılan gün zaferle doludur.

«İhtiyarım, hazan yaprağı gibi kuru;
Karım yok, yalnızım, bir ayağım çukurda;
Belim bükülmüş, Tanrım, mezarıma doğru,
Nasıl eğilirse suya, susuz bir boğa.»

Böyle söylüyordu rüyada, vecd içinde;
Boaz, uykulu gözleri önünde Tanrı.
Ne bilsin çınar gül açtığını dibinde?
Onun da ayak ucunda bir kadın vardı.

O öyle uyurken Rut, Moab'lı bir kadın,
Ayak ucuna uzanmıştı, göğsü üryan;
Kimbilir ne hayr umuyordu bu adamın,
Büyük nuru getirecek uyanışından.

Ne Boaz'ın bu kadından haberi vardı,
Ne de Rut biliyordu Allah'ın emrini.
Etrafı otların hafif kokusu sardı,
Bir fısıltı dalgası Galgala şehrini.*

Bu kıt'anın son iki mısraında şair f ve l harfleriyle bir fısıltı
ahengi vermeye çalışmış. Türkçesinde de, mümkün mertebe,
bunu duyurmaya gayret ettim. [O.V.]

Muhteşem bir zifafa hazırlıktı gece.
Herhalde görünmez melekler uçuyordu;
Çünkü havadan arasıra ve gizlice
Kanada benzer mavi şeyler geçiyordu.

Boaz'ın nefesi yosunlar üzerinden
Akan suların sesine karışıyordu.
En güzeliydi dünyanın mevsimlerinden;
Tepelerde beyaz zambaklar açıyordu.

Rut dalgındı, Boaz uykuda, otlar kara;
Bir nabızdı sürülerin çingirak sesi;
Gökten geniş bir rahmet iniyordu arza;
Arslanların suya gittiği saatlerdi.

Jerimadeth* ve Ur'da her şey rahat, sakin;
Loş semada yıldızlar yanıp sönüyordu;
Karanlığın çiçekleri içinde narin
Bir hilâl parlıyor ve Rut düşünüyordu.

Hareketsiz bakıp duvağının altından;
Hangi Tanrı, ebedî yazın hasadında,
Giderken fırlatmış atmıştı bu altından
Orağı bu yıldız dolu gök tarlasına?

(Ülkü, 1.11.1945 /
Fransız Şiiri Antolojisi)

Jerimadeth: Hugo tarafından uydurulmuş bir isim. Rivayete göre Hugo, dördüncü mısraın sonundaki *demandait* kelimesine kafiye ararken, kendi kendine, «Jai rime à d» diye mırıldanıyormuş. Sonra birdenbire bu sözün bir isim olabileceğini düşünüp kullanmış. Jerimadeth şeklinde yazdığı bu kelime aslında mısra sonundadır. [O.V.]

ALFRED DE MUSSET

HÜZÜN

Gücüm, hayatım, nem varsa kaybettim;
Kaybettim, ah, dostlarımı, neş'emi;
Kalmadı hattâ kibrim, azametim;
Oydu vehmettiren dâhiliğimi.

«Hakikat budur» dedikleri zaman,
Karşımda sahiden bir dost zannettim.
Hakikati anlayıp duyduğum an;
Çoktandır galip gelmişti nefretim.

Ama işte hakikat ebedîdir;
Yaşarsa bir kimse ondan bihaber,
Âlemde ömrünce gafil kişidir.

Tanrı soruyor, cevap vermek ister,
İyi ki ağlamışım arasına;
Elimde kalan servet bu, dünyada.

(Fransız Şiiri Antolojisi)

PEPA'YA

Pépa'cığım, gece ilerleyip de
Annen odasına çekildiği an
Sen lâmbanın altında yarı üryan
Duaya başlarsın ya, eğilip de;

Hani rahatı kaçmış ruhun, seni
Gecenin koynuna terkettiği an;
Başığınızı atarsın da başından
Yatağına bir bakarsın ya hani;

Evin bütün insanlarını saran
Ağırlık yaklaşır ya, adım adım;
Güzelim, sevgilim, Pépita'cığım,
Ne düşünürsün acaba o zaman?

Kimbilir belki bir garip kadını,
Çok acıklı bir romanda kahraman.
Ümidin zoruyla meydana çıkan,
Hakikatinse yalanladığını.

Belki de ancak doğura doğura
Bir fare doğuran kocaman dağlar,
Hiçbir vakit yaşanmamış sevdalar,
Şekerlemeler, belki de bir koca.

Ah! Belki de seninki kadar iyi
Bir kalbin dostça açılmalarını;
Esvabını, oyun havalarını;
Belki de beni, belki de hiçbir şeyi

(Ülkü, 1.7.1945)

GÉRARD DE NERVAL

DAPHNE

Bilir misin Daphné, o eski şarkıyı
Taflanın dibinde, beyaz defnelerin altında
Zeytin ağacının, mersinin yahut salkımsöğütlerin
O bitip bitip başlayan aşk türküsünü.

Hatırlıyor musun büyük sütunlu eski mabedi
Dişlerini batırdığın acı limonları
İnsanı cehenneme götüren mağarayı
Mağlûp ejderhadan kalan tohum oradadır.

O hep ağladığın tanrılar dönecek bir gün
Zaman getirecek düzenini eski günlerin
Bir peygamber nefesiyle ürpermede toprak.

Latinleşen Sibel, toprak tanrıçası
Uyur hâlâ Konstantin'in tâkı altında
Hiçbir şey değiştirmemiş muhteşem kemeri.

(Varlık, 1.5.1954)

THÉOPHILE GAUTIER

İLK SEVGİLİLER (Les Cydalises)

Nerde bizi seven kızlar?
Hepsi kara topraklarda.
Daha şen, daha gamsızlar;
Daha güzel bir diyarda.

Meleklerle beraberler,
Mavi semanın dibinde;
Meryem Ana'yı överler;
Coşkun ilâhilerde.

Sen ey bembeyaz nişanlı!
Baharındaki bâkire.
Sararmış, garip sevdalı,
Verip kendini kedere.

Gözlerimizde bir derin
Ebediyet vardı gülen.
Sönmüş ışıkları yerin,
Yanın göklerde yeniden.

S. Eyuboğlu - O. V. Kanık
(Varlık, 1.5.1954)

ÇİN İŞİ

Hayır, madame siz değilsiniz sevdiğim,
Sevdiğim ne Ofelya, ne de Beatris;
Ne de sizsiniz, ne de siz, Jülyet'çiğim;
İri gözlü sarışın Lora, ne de siz.

Benim sevdiğim güzel şu anda Çin'de
İhtiyar akrabalarıyla oturur,
Narin çinilerden kuleler içinde;
Sarı Nehir karabatakla doludur.

Gözleri vardır şakaklara çekilen,
Bir avuçluktur küçücük ayakları,
Bakır lambalardan daha aydın bir ten,
Kırmızı boyalı, uzun tırnakları.

Başını uzatır kamyş kafesinden;
Kırlangıçlar geçer sürüne sürüne;
Şarkı söyler, her akşam, kendiliğinden,
Söğüt dalına, şeftali çiçeğine.

(Ülkü, 16.10.1945 /
Tercüme, 19.3.1946)

CHARLES BAUDELAIRE

HORTLAK

Canavar bakışlı ruhlar gibi
Yatağına geleceğim tekrar;
Süzüleceğim yanına kadar,
Dört yanım gecenin gölgeleri.

Öpecek, öpeceğim, esmerim,
Seni aydan soğuk öpüşlerle,
Nasıl sürünür, bir gibi yerle,
Yılan; seni öyle seveceğim.

Vakta ki soluk bir gün doğacak
Boş bulacaksın yattığın yeri,
Ki bütün gün soğuk kalacaktır.

Hayatın, gençliğin üzerinde
Sevgiyle hükmeder başkaları,
Bense hükmedeceğim, dehşetle.

(Varlık, 1.3.1951)

ALIP GÖTÜREN KOKU
(Parfum Exotique)

Gözlerim kapalı bir sonbahar akşamında;
Sıcak göğsünün kokusunu içime çeker,
Dalarım; gözlerimden mesut kıyılar geçer,
Hep aynı günün ateşi vurur sularına.

Sonra birden görünür baygın, tembel bir ada;
Garip ağaçlar, hoş meyveler verir tabiat;
Erkeklerin biçimli vücutlarında sıhhat
Ve sâfiyet kadınların bakışlarında.

O güzel iklimlere sürükler beni kokun;
Bir liman görürüm, yelkenle, direklerle dolu;
Tekneler, son seferin meşakkatiyle yorgun.

Burnuma kadar gelen hava kokular taşır.
Yemyeşil demirhindilerden gelen bu koku
İçimde gemici şarkılarına karışır.

(Ülkü, 1.6.1945)

İNSAN VE DENİZ

Sen, hür adam, seveceksin denizi her zaman;
Deniz aynandır senin, kendini seyredersin
Bakarken, akıp giden dalgaların ardından.
Sen de o kadar acı bir girdaba benzersin.

Haz duyarsın sulardaki aksine dalmaktan;
Gözlerinden, kollarından öpersin; ve kalbin
Kendi derdini duyup avunur çoğu zaman,
O azgın, o vahşi haykırışında denizin.

Kendi âleminizdesinizdir ikiniz de.
Kimse bilmez, ey ruh, uçurumlarını senin;
Sırlarınız daima, daima içinizde;
Ey deniz, nerde senin iç hazinelerin?

Ama işte gene de binlerce yıldanberi
Cenkleşir durursunuz, duymadan acı, keder;
Ne kadar seversiniz çırpınmayı, ölmeyi,
Ey hırslarına gem vurulamayan kardeşler!

(Aile, 1948, sayı 6)

YOKSULLARIN ÖLÜMÜ

Ölüm, avutur da; -ne çare ki- yaşatır da;
Hayatın sonu, yine de tek ümit, tek güven;
Bizi bir iksir gibi kavrayan, sarhoş eden;
Karda kışta, boralar, tipiler arasında.

Akşamlara kadar didinmek gücünü veren;
Parıldayan tek ışık, kapkaranlık dünyanda;
Dört kitabın yazdığı o koskocaman handa
Mümkün artık doyup, dinlenip uyuyabilmen.

Sihirli parmaklarla, üstüne titreyerek,
Uykuların en güzelini getiren melek;
Yoksulun, çıplağın yatağını yapan eller.

Tılsımlı ambar; tanrıların şerefi, şanı;
Yoksulun dağarcığı ve en eski vatani;
Bilinmedik göklere açılan tâk-ı zafer.

(Aile, 1952, sayı 20)

JOSE - MARIA DE HEREDIA

FATİHLER

Yuvalarından uçmuş bir sürü şahindiler;
Usanmışlardı mağrur fukaralıklarından.
Pallos de Moguer'den âvare, asker, kaptan,
Çılgınca bir hayale doğru sürüklendiler.

Masaldaki madeni bulmak içindi sefer;
Sipangoo'nun varılmaz topraklarında yatan.
Geçerken garbın esrar dolu kıyılarından
Alize rüzgârında eğrilirdi serenler.

Ve her akşam bir destan sabahı umarlardı.
Medar denizlerinin fosforlu mavisinden,
Rüyaları altından seraplarla dolardı.

Beyaz kadırgaların sarkıp ilerisinden,
Seyre koyulurlardı denizlerin içini;
Yıldızların bir meçhul göğe yükselişini.

S. Eyuboğlu - O. V. Kanık
(Fransız Şiiri Antolojisi)

CHARLES CROS

ÇİROZNAME

Beyaz kocaman bir duvar çıplak mı çıplak
Üzerinde bir merdiven - yüksek mi yüksek
Duvar dibinde bir çiroz - kuru mu kuru

Bir herif geldi elleri kirli mi kirli
Tutmuş bir çekiç bir çivi sivri mi sivri
Bir büyük yumak da sicim zorlu mu zorlu

Çıktı merdivene derken yüksek mi yüksek
Mıhladı sivri çiviye tak tak da tak tak
Duvarın tâ tepesine çıplak mı çıplak

Attı çekici elinden- düş Allahım düş
Taktı çiviye sicimi uzun mu uzun
Astı ucuna çirozu kuru mu kuru

İndi merdivenden tekrar tıklar da tıklar
Sırtında çekiç merdiven ağır mı ağır
Çekti gitti başka yere uzak mı uzak

O gün bugündür çirozcuk kuru mu kuru
Mezkûr sicimin ucunda uzun mu uzun
Nazikçe sallanır durur durur mu durur

Ben bu hikâyeyi düzdüm basit mi basit
Kudursun bazı adamlar ciddi mi ciddi
Ve gülsün diye çocuklar - küçük mü küçük

STEPHANE MALLARMÉ

DENİZ MELTEMİ*

Bütün hazları tattım, kitapları okudum,
Ah, kandırmadı; kaçmak, kurtulmak istiyorum.
Bir başka köpükle gök arasındaki kuşlar
Orada şimdi kimbilir ne kadar sarhoşlar!
Deniz çekiyor, deniz, kim tutabilir beni;
Gözlerde aksi yanan o eski bahçeler mi?
Geceler! Mahzun ışığı mı yoksa lambanın,
Beyaz kâğıda vurur, korkar dokunamazsın;
Ne o; ne de çocuğuna meme veren taze;
Gideceğim, ey gemi, bilinmedik ellere.
Demir al, sallayarak direklerini. Sızlar
Yürek ümitle, ama sonra her şeyi anlar.
Belki de fırtınaları çağıran direkler,
Şu anda, rüzgârla gelecek ölümü bekler,
O zaman ne yelken, ne de ümit... ama sen yine
Kalbim, gemicilerin şarkılarını dinle.

(Ülkü, 16.2.1945)

Orhan Veli bu şiiri sonradan Tercüme dergisinde (19.3.1946)
Adil Hanlı takma adıyla yayımlamıştır. [A.B.]

PAUL VERLAINE

DANS EDELİM GEL!

Gözlerini severdim en çok,
Gökteki yıldızlardan parlak;
Bir parça da baştan çıkarak.
 Dans edelim gel!

Ne halleri vardı, sahiden,
Bedbaht âşığı berbat eden
Onun için hoştu ya zaten.
 Dans edelim gel!

Doldurulmadı hâlâ yeri,
Gülden ağzının öpücükleri
Kalbimde öldüğünden beri.
 Dans edelim gel!

Dizi dibinde oturduğum
Zamanları hatırlıyorum;
Bu, işte bütün varım yoğum.
 Dans edelim gel!

(Ülkü, 16.9.1945)

GEÇMİŞ OLA (Nevermore)

Hâtıralar, ne istersiniz benden?.. Sonbahar...
Durgun gökte ardıçkuşları uçuşmada.
Güneşten, ölgün ve soluk bir ışık vurmada
İçinde poyrazlar esen sararmış ormana.

Yapyalnızdık, yürüyorduk, türlü hulyalarda;
Saçlarımız ve düşüncelerimiz rüzgârda.
Çevirip güzel gözlerini bana «Hangisi
En güzel günün?» diye sordu o billûr sesi.

Bir melek sesi kadar tatlı, o kadar derin.
Hafif bir gülümseyiş cevap verdi sesine,
Öptüm ellerini, ibadet edercesine.
— Ah! İlk çiçekler! Ne güzel kokuları vardır!

Ne kadar sevimli bir mırıltıları vardır
Sevilen dudaklardan çıkan ilk evet'lerin!

(Türk Dili, Şubat 1961)

ARTHUR RIMBAUD

DUYUM

(Sensation)

Mavi yaz akşamları, patikalarda, dalgın,
Gideceğim, sürtüne sürtüne buğdaylara.
Ayaklarımda ıslaklığı küçük otların;
Yıkasın, bırakacağım başımı rüzgâra.

Ne bir şey düşünecek, ne bir lâf edeceğim;
Ama sonsuz bir sevgi dolduracak içimi.
Göçebeler gibi, uzaklara gideceğim;
Mes'ut, sanki yanımda bir kadın varmış gibi.

(Vatan, 14.11.1954)

OFELYA

Yıldızların vurduğu durgun, karanlık suda
Beyaz Ofelya, büyük, beyaz bir zambak gibi,
Gelin esvapları içinde dalgalanmada.
Uzak ormanda yerlilerin gürültüleri.

Mahzun Ofelya, beyaz bir tayf gibi, yıllardır
Dolaşır bu siyah nehrin suları içinde.
Deliliği içinde bir şarkı mırıldanır,
Bir çocukluk şarkısı, akşam serinliğinde.

Rüzgâr göğsünü öper ve açar yaprak yaprak
Sularda ağır ağır savrulan etekleri.
Söğütler omuzlarına sarkar ağlaşarak,
Hulyalı alnına eğilir su çiçekleri.

Dört bir yanına üzgün nilüferler dizilir.
Uykudaki bir ağaç uyanır, zaman zaman;
Bir yuvadan küçük bir kanat sesi yükselir;
Sihirli bir şarkı gelir altın yıldızlardan!

(Aile, 1948, sayı 7)

SAADET

Ey mevsimler, ey şatolar!
Kusursuz olan ruh hangisidir?

Şayan-ı hayret mütalâasını yaptım
Kimsenin kurtulamadığı saadetin.

Ona Golva horozunun
Her ötüşünde selâm.

Ah! Artık hiçbir arzum olmayacak.
Çünkü o, hayatımı zaptetti.

Bu haz ruhu ve bedeni sardı
Ve bütün cihetleri dağıttı.

Ey mevsimler, ey şatolar!
Kurtuluş saati, heyhat!
Ölüm saati olacak.

Ey mevsimler, ey şatolar!

JULES LAFORGUE

CIGARA*

Evet, bu dünya tatsız, ya öteki? Palavra.
Boyun eğmişim kadere, yaşayarak, bedbin.
Ölüm gelinceye dek, vakit öldürmek için,
İçerim, Tanrıların huzurunda, cıgara.

Siz didinin, yarınki zavallı iskeletler;
Ben, gökyüzüne doğru kıvrılan mavi ırmak,
Uyurum bir hudutsuz dalgaya kapılarak.
Etrafta baygın kokulu buhurdanlar tüter.

Cennetteyim, çiçek açmış rüyalar aydınlık,
Tuhaf, garip valsler içinde karmakarışık;
Sivrisinek korolarıyla bir fil akını.

Uyanırım nihayet dilimde mısralarım;
Sevinç içinde tatlı tatlı seyre dalarım
Nar gibi kızarmış sevgili başparmağımı.

(Tercüme, 19.3.1946)

«Cıgara» Tercüme dergisinde Adil Hanlı adlı çevirmenin imzasıyla yayımlanmıştır. Adil Hanlı, Orhan Veli'nin takma adıdır. [A.B.]

JEAN MOREAS

HIÇBİR YERDE...

Hiçbir yerde görmediğim düşünceli deniz,
Saracaksın beni o hafif dumanlarınla;
Islak kumların üstünde ayaklarım, iz iz;
Unutacağım birden, şehri de, dünyayı da.

Ey deniz, ey mahzun dalgalar, elinizde mi;
Vahşi kumlar üstünde soluyup inleyerek,
Avutabilir misiniz gönlümü, derdimi?
Gönlüm ki tek zevki artık sulara gömülmek.

(Tercüme, 19.3.1946)

Bu şiir Tercüme dergisinde Adil Hanlı takma adıyla yayımlanmıştır. [A.B.]

PAUL VALÉRY

DOST ORMAN

Temiz şeyler düşündük, tertemiz;
Uzun yollar boyunca, beraber;
Eli elimde, yan yana, sessiz;
Çevremizde karanlık çiçekler.

Yapayalnız, kırdaki, yeşil gecede,
Yürüyorduk, nişanlılar gibi;
Gökte ay, masaldaki bir meyve;
Bölüştük, o sihirli meyveyi.

Ve öldük yosunlar üzerinde,
Uzakta, yalnız, o mırıltılı,
O dost ormanın gölgelerinde.

Sonra gökte, nurlarla sarılı,
Buldum seni, yaş dolu gözlerim,
Sevgili sükût yoldaşım benim.

(Tercüme, 19.3.1948)

JEAN PELLERIN

DÖNÜŞ TÜRKÜSÜ*

Boynun bulunmaz, nadide bir çiçek,
Periler seçmiş binbir ihtimamla,
Asya sabahlarından, beğenerek.
Misketlerin tadı var kollarında.
Saçların alev alev, lüle lüle.
Bir kadındır açılan, dizlerinde,
Bir tebessüm gelir yerleşiverir
Ağzının en sevimli köşesine,
Saadetin bir kurşunkalemiyle
Çizdiği yüzünü yukarı çevir.

Bir geceydi, bir sonbahar gecesi;
İçimde bilinmez bir acı vardı.
Ocaktaki alevin titremesi
Çiçek kokardı, reçine kokardı.
Nasıldır güneş, süzülüp geçerken
Çiseleyen yağmurun kafesinden,
Tıpkı öyleydi yorgun yorgun bakan
Yüzündeki gülüş, sisler içinde.
Taze bir kokuydu, puslar içinde,
Leylâk kokan, Leylâk rengi bir duman.

Önce Varlık Dergisinde (1.7.1947) yayımlanan bu şiirin çevirisi, Fransız Şiiri Antolojisi'ne aktarılırken yer yer değiştirilip düzeltilmiştir. [A.B.]

Kalmak orada, örtüp perdeleri;
Aylar ayı dolaşmak, diyar diyar;
Aşk içinde yolcuların her biri;
Yabancı sevgililer, Siyamlılar!
Tül çiçeklerle örtülü denizi
Seyrederek geçirmek bütün güzü,
Sonra bir gün varıvermek bir yere;
Şaşmadan karşılamak bu hayatı.
Buz tutan camda beyaz saltanatı.
Her yanı bahçe dolu bir pencere.

Fakirlik, insanlığın öz kardeşi,
Senin şarkın gezmeli dilden dile.
Koro susmuş, bense bir garip kişi
Cemşid'in eşiğinde kertenkele.
Doğura doğura koskoca dünya
Doğurdu bir sürü baca, fabrika.
Zekânın da hayalin de incesi
Kaçar gider, atlamış uçaklara.
Motör saltanatından uzaklara.
Duyulan, bir kuru «Eyvallah» sesi.

(Fransız Şiiri Antolojisi)

GUILLAUME APOLLINAIRE

REN GECESİ

Bardağımda şarap, bir alev gibi titriyor.
Bakın kayıkçı ağırdan bir şarkı tutturmuş.
Ayışığında yedi kız görmüş, öyle diyor;
Yeşil saçları tâ topuklarını bulurmuş.

Kalkın, türküler söyleyin, oynayın yan yana;
Kayıkçının şarkısını duymayayım gayrı;
Bütün sarışın kızları getirin yanıma :
Saçları örülmüş durgun bakışlı kızları.

Ren sarhoştur, sularına asmalar vuran Ren;
Üzerinde gecelerin altını serili.
Yazı büyüleyen yeşil saçlı perilerden
Bahseder ölü bir ses, son nefesinde gibi.

Bir kahkaha gibi kırılır kadehim birden.

S. Eyuboğlu - O. V. Kanık
(Fransız Şiiri Antolojisi)

JULES SUPERVIELLE

KÜÇÜK KORU*

Fransa'nın küçük bir korusuydum,
Kızıl yaban gelinciklerim vardı;
Talihden yana hiç gülmedi yüzüm,
Ah, kader başıma ne dertler sardı!

Korkum şu ki, artık bir hâtıradan,
Bir resimden başka bir şey değilim;
Yahut arta kalmış, bir maceradan;
Bir kokuyum belki, bilmem ki neyim?

Ben artık sadece birkaç çocuğun,
Biraz deli kadının aklımdayım;
Onlar size daha iyi anlatır
Hikâyemi, ben nasıl anlatayım?

Ama neredeler onlar yeryüzünde;
Gidip bulasınız da sorasınız,
Bilirler ki, yalan yoktur sözümde;
Bilirler, değilim asla umutsuz.

Küçük koruyken kayıp koru olmak!
Ah! Ne kadar da güçmüş meğer, Tanrım:
Köklerim her yana salmış dal budak,
Nasıl, nasıl olur da yok olurum?

(Tercüme, 19.3.1946)

Bu şiir Tercüme dergisinde Adil Hanlı takma çevirmen adıyla çıkmıştır. [A.B.]

ARAGON

ELSA'NIN GÖZLERİ

Öyle derin ki gözlerin içmeye eğildim de
Bütün güneşleri pırıl pırıl orada gördüm
Orada bütün ümitsizleri bekleyen ölüm
Öyle derin ki, her şeyi unuttum içlerinde

Uçsuz bir denizdir bulanır kuş gölgelerinde
Sonra birden güneş çıkar o bulanıklık geçer
Yaz meleklerin eteklerinden bulutlar biçer
Göklerin en mavisi buğdayların üzerinde

Karanlık bulutları boşuna dağıtır rüzgâr
Göklerden aydıdır gözlerin bir yaş belirince
Camın kırılan yerindeki maviliğini de
Yağmur sonu semalarını da kışkandırırılar

Ben bu radyumu bir pekbilent taşından çıkardım
Benim de yandı parmaklarım memnu ateşinde
Bulup bulup yeniden kaybettiğim cennet ülke
Gözlerin Peru'mdur benim Golkond'um, Hindistan'ım

Kâinat paramparça oldu bir akşam üzeri
Her kurtulan ateş yaktı üstünde bir kayanın
Gördüm denizin üzerinde parlarken Elsa'nın
Gözleri Elsa'nın gözleri Elsa'nın gözleri

(Tercüme, 19.3.1946)

HÜRRİYET

Okul defterlerime
Sırma ağaçlara
Kumlar karlar üstüne
Yazarım adını

Okunmuş yapraklara
Bembeyaz sayfalara
Taş kan kâğıt veya kül
Yazarım adını

Yaldızlı tasvirlere
Topraklara tüfeklere
Kıralların tacına
Yazarım adını

'Ormanlara ve çöle
Yuvalara çiğdeme
Çın çın çocuk sesime
Yazarım adını

En güzel gecelere
Günün ak ekmeğine
Nişanlı mevsimlere
Yazarım adını

Gök kırpıntılarına
Güneş küfü havuza
Ay dirisi göllere
Yazarım adını

Tarlalara ve ufka
Kuşların kanadına
Gölge değirmenine
Yazarım adını

Fecrin her soluğuna
Denize vapurlara
Azgın dağın üstüne
Yazarım adını

Bulutun yosununa
Kasırganın terine
Tatsız kaba yağmura
Yazarım adını

Parlayan şekillere
Renklerin çanlarına
Fizik gerçek üstüne
Yazarım adını

Uyanmış patıkaya
Serilip giden yola
Hıncahınç meydanlara
Yazarım adını

Yanan lamba üstüne
Sönen lamba üstüne
Birleşmiş evlerime
Yazarım adını

İki parça meyvaya
Odama ve aynaya
Boş kabuk yatağıma
Yazarım adını

Obur köpekçiğime
Dimdik kulaklarına
Acemi pençesine
Yazarım adını

Kapımın eşiğine
Kabıma kacağıma
İçimdeki aleve
Yazarım adını

Camların oyununa
Uyanık dudaklara
Sükûtun ötesine
Yazarım adını

Yıkılmış evlerime
Sönmüş fenerlerime
Derdimin duvarına
Yazarım adını

Arzu duymaz yokluğa
Çırçıplak yalnızlığa
Ölüm basamağına
Yazarım adını

Geri gelen sağlığa
Kaybolan tehlikeye
Hâtırasız ümide
Yazarım adını

Bir tek sözün şevkiyle
Dönüyorum hayata
Senin için doğmuşum
Seni haykırmaya

Hürriyet

M. C. Anday - O. V. Kanık
(Yeditepe, 15.12.1952)

İYİYE

Gün vadiye bastırmış toptan
Bir sepetten taşan meyveler gibi

Ateşe ateş güne gün
İnsan ı ışık bilir burda kendini
Yerin üstünde gökse
Apaçık görmek isteğidir olup biteni

Damlasından geçemeyiz ümidin
Hayal kurmadan kış geçirmeye yokuz

Güneşsiz gün yok bizim için
Bahara inanmışız yakın demektir
Bir göz atımı yakın
Kör değiliz

Aşk kıyısı Hak kıyısı bize
Ve elimizin emeği

İrmağımız tutmuş yolunu
Kalp de o boğaz da o dil de o ses de o
Mânâ yüklü durmaz gider
Arzusu yüklü büyük geleceğin
Saadete hasret beden içinde

İSPANYA'DA*

Kan rengi bir ağaç varsa İspanya'da
Hürriyet ağacıdır.

Susmayan bir ağız varsa İspanya'da
Hürriyeti haykırır.

Bir bardak saf şarap varsa İspanya'da
Milletin olmalıdır.

(Batıdan Şiirler)

Bu şiir Hüsamettin Bozok'un hazırladığı **Batıdan Şiirler** (İstanbul, 1963, s. 23, Yeditepe Yayınları) adlı kitaptan alınmıştır. [A.B.]

PHILIPPE SOUPAULT

MEZAR TAŞLARI

Francis Picabia

Niçin
Seni mezarına dört köpeğinle
Bir gazeteyle
Ve şapkanla gömmelerini istedin,
İstedin ki taşına şunu yazsınlar:
İyi seyahatler.
Bir şey değil öteki dünyada da deli zannedileceksin.

Théodore Fraenkel

Öldüğün vakit harikulade bir hava vardı
Mezarlık o kadar güzeldi ki
Hiç kimse mahzun olamadı
Epeydir de senin artık orda olmadığını sanıyorlar
Homurdanmalarını duymuyorum
Susuyorsun
Yahut omuz silkiyorsun
Cenneti görmeyi asla istemezdin
Nereye gideceğini artık bilmiyorsun
Ama sen işin alayındasın

Maire Laurencin

Kafesteki bu güzel kuş
Senin mezardaki gülüşündür
Yapraklar dans ediyor.
Uzun uzun yağmur yağacak
Bu akşam hareketimden evvel
Ağaçların çiçek açtığını görmek istiyorum
Bir dişi geyik sessizce yaklaşacak
Bulutlar biliyorsun pembe ve mavidir

Louis Aragon

Dostların küçük kızlar halka oldular
Sana çelenkler ördüler
Ufacık yalanlarıyla
Sana kâğıt getirdim
Ve çok iyi bir kalem
Ebediyette şiirler yazacaksın
Koruyucu melek seni teselli eder
Kıravatını bağlar
Ve sana gülmesini öğretir
Artık beni unuttun
Allah benden çok daha güzeldir

Paul Eluard

Oraya bastonunu ve eldivenlerini de götür
Düz dur
Gözler kapalı
Pamuk bulutlar uzaklarda
Ve bana Allahısmarladık demeden gittin
Bir yağmur
Bir yağmur
Bir yağmur

Tristan Tzara

Kim o
Bana elini uzatmadın
Ölümünü duydukları vakit çok güldüler
Ebedi olmandan öyle korkmuşlardı ki
Son nefesin
Son gülüşün
Ne çiçek ne de çelenk
Sadece küçük otomobiller
Ve beş metre boyunda kelebekler

André Bréton

Bakışını gördüm
Gözlerini kapattığım zaman
Mahzun olmama müsaade etmedin
Ve ben bir şey yapmasam bile bol bol ağladım
Artık bana hiçbir şey söylemeyeceksin
Hiç ama hiç
Bir sürü adam çiçekler getirdi
Nutuklar bile söylendi
Ben hiçbir şey söylemedim
Seni düşündüm.

(Varlık, 1.12.1954)

ŞARKI

Şâkir Efendi
Koltukçu
Öldü
Dün gece
Çerkeş'te
Öldü
Gitti
Çerkeş'te öldü gitti

(Yaprak, 15.4.1949)

JACQUES PRÉVERT

AİLE HAYATI

Anne dikişte
Oğlan savaştta
Anne bu hale hiç şaşmamakta
Ya baba, baba ne yapmakta?
Birtakımı işler çevirmekte
Karısı dikişte
Oğlu savaştta
Kendisi işte
Baba bu hale hiç şaşmamakta
Ya oğlan, ya oğlan,
Oğlan bu işleri nasıl görmekte?
Oğlan da pek bir şey görmemekte
Önce anası dikişte, babası işte, kendi savaştta
Gün gelecek harp bitecek
O da babasıyla iş çevirecek
Har p sürüyor annenin işi sürüyor dikişte
Babanın işi sürüyor işte
Oğlan öldü, artık onun işi sürmüyor
Anayla babanın işi mezarlığa gidiş geliş
Pek tabii bir yaşayış
Hayat sürüyor hayat iş savaş dikiş
İş savaş dikiş savaş
İş iş iş
Mezarlıkta bir yaşayış.

(Politika, 14.11.1973)

RAYMOND RADIGUET

KIRLANGIÇ

Herkes bilir ki kırlangıç
Bize güzel mevsimi müjdeler.
O, her zaman doğruyu söylemez.
Fakat biz yine ondan ümitleniriz.

KELEBEK

Yolda rastgeldiğim bir
Mektepli kız diyordu ki :
Dünden beri seni kovalıyorum
Ne kadar insafsızsın
Kelebek!

PIERRE EMMANUEL

CANTOS I

Ey bıçaklanmış şarkı
Bıçakların parladığı yerde

En güzel sap kılıç mı
Bir kalp için?
Taş Mayısta çiçek açıyor
Senin de için açılsın diye
Sap alarak ona
Eğilmez bir çelik parçası verdim.

Bembeyaz açtı
Bir ay gölünün yanında
Senin kokun nergis
Kalbimi geceyle dolduruyor.

LUC DECAUNES

HATIRA

Aynalarla örtölüsün
Üstünde bütün benzerlikleri okuyorum
Dünküleri yarınkileri
Tanıyamıyacaklarımı
Elimden tutanları
Üstünde bütün aynalar birbirine benziyor
Göz pul pul kalp dümdüz
Üstünde bütün hatıralar muhteşem
Ötekilerine söylüyorum kendim
Bilmeden seni buluyorum
Üstünde bütün hatıralar faydasız.

ÜÇ HAL

Akıp geçişin kanımdan
Adındır dinler kimi aylar

Hayatından bir sâniye
Adındır andım diye
Sonrasızlığı bir hiçin
Adındır sustuğum için

İNGİLİZ ŞİİRİ

DÜNYANIN AVARELERİ*

I

Söyle bana, yıldız, kanatları nurdan,
Göster, uçuşunla, ateş saçaraktan,
Gecenin hangi tarafında mağaran?
Kanadını nerde kapatacaksın?

II

Ey saz benizli yolcu, ay, söyle bana,
Kuş uçmaz, kervan geçmez sema yolunda;
Gündüzün, gecenin hangi kovuğunda
Dinlenmek için gidip yatacaksın?

Tercüme dergisinde bu şiir Adil Hanlı takma adıyla yayımlanmıştır. [A.B.]

III

Macera peşinde sürten yorgun rüzgâr,
Bir serserisin ki her yerden kovarlar,
Sığınacağın gizli bir yuvan mı var,
Üzerinde bir dalın, bir dalganın?

(Tercüme, 19.3.1946)

MACAR ŞİİRİ

ANDRÉ ADY

YARIDA KALAN

Ah o yarıda kalan öpüşlerin ateşi,
Kalplerimizi yakan.
O serin akşamlarda koşarız deli gibi
Mahvoluruz ağlamaktan,
Bulamayız o yeri.

Kaç kere yarım kaldı. Kaç kere.. sarmaş dolaş,
Ben râşeler içinde.
Arzu içinde yanan dudaklarımda telâş,
Seninkilerde telâş...
Olmayacak bugün de.

Bir tek defa öpüşsek şöyle bir kana kana
Rahat ölebiliriz.
Ateş çağırıyor bak, gitmek lâzım o yana.
Neden daha acaba biz
Vakit geçirmedeyiz?

(Varlık, 1.10.1951)

ŞAİRLER

YUNAN ŞİİRİ

SAPPHO

Eski Yunan kadın şairlerinden Sappho, İ.Ö. yedinci ve altıncı yüzyıllarda Lesbos (Midilli) adasında yaşadı. Mısır'ı, Sicilya'yı gezdiği sanılıyor. Lirik şiirleriyle tanındı. Eflatun ona «Onuncu Müz» adını vermişti. Yazık ki eserlerinden çoğu kaybolmuştur. İngiliz bilginlerinden Grenfell ile Hunt'un Mısır'da buldukları elyazması parçalar onu unutulmaktan kurtarmıştır.

Sappho çağında çok ünlüydü. Lesbos'ta Müz'lere vakfedilmiş bir okulda genç kızlara şiir, oyun ve müzik öğretiyordu. Söylentilere göre, onlarla aşk ilişkileri de kurmuştur. Şiirlerinde bir yandan bu ilişkilerle sevgiyi dile getirmiş, bir yandan da düğünlerle Afrodite'ye tapınma törenleri için koro'lar yazmıştır. Yalın ve duyarlıklı bir deyişi vardır.

Kaynak: Sappho, Şiirler, çeviren Cevat Çapan (İstanbul, 1968, Uğrak Kitabevi; 1972, Cem Yayınevi). [A.B.]

ALKMAN

Lydia'nın başkenti Sardes'te doğdu. İ.Ö. yedinci yüzyılda yaşadı. Bir ara İonia'dan Sparta'ya göçtü. Yaşamının geri kalan bölümünü orada geçirdi. Çok sevilen lirik koro şarkıları yazıp besteledi. «Partheneion» denilen bu şarkılar tanrı ve tanrıçaların bayram günlerinde söyleniyordu. Bunun için Alkman genç kızları eğitmekle görevlendirilmişti. Sappho'nunkiler gibi, onun da şiirlerinin çoğu kaybolmuştur.

Kaynak: Azra Erhat, «Alkmæn» (Tercüme dergisi, 19 Mart 1945, sayı 29-30). [A.B.]

LATİN ŞİİRİ

HORATIUS

Quintus Horatius Flaccus, İ.Ö. 65 yılında Apulia'nın küçük kenti Venusia'da doğdu. Babası salıverilmiş bir köleydi. İyi bir eğitim gördü. Roma'yı, Atina'yı gezdi. Vergilius'un aracılığıyla Macenas'la tanıştırıldı. İmparator Octavius ile Augustus'un ilgisi ve desteğini kazandı. İ.Ö. 9 yılında öldü.

Horatius hemen hemen şiirin her dalında ürünler verdi: Yergi, destan, lirik. Taşlamalarının yanı sıra ahlâkın ilkelerini, savaş sahnelerini, mutlu yaşantıları, doğanın görünümlerini, imparatorların erdemlerini anlattı. Eserleri: **Od'lar**, **Epod'lar**, **Yergiler**, **Mektuplar**.

Kaynak: Yakup Kadri, Horatius (İstanbul, 1931). [A.B.]

ÇİN ŞİİRİ

WANG WEİ

Wang Çu-Yang takma adıyla tanınmıştır. Şairliği yanında ressamlığı vardır. 699'da Tai-Yuan'da (Şen-si) doğdu, 759'da öldü. 721'de İmparator Siyüan Çong döneminde bakan oldu, üne kavuştu. 755'de An Luşan ayaklanması sırasında hapse atıldı, Lo-Yang'a sürgün edildi. Yaşamının geri kalan yıllarını bir manastırda geçirdi. Kır şiirleri yazdı, resimler yaptı. [A.B.]

Lİ-PO

Asıl adı Li Tai-Po'dur. 701'de Sezuan'da doğdu. Varlıklı ve kültürlü bir ailenin çocuğuydu. İyi bir eğitim gördü. 720'de evinden ayrıldı, yedi yıl boyunca gezmedik yer bırakmadı. Sonunda Yuen Meng'e yerleşti, bakanlardan birinin kızıyla evlendi. 742'de Çang An'da saray şairi seçildi. Fakat düzenli, törenli yaşamdan sıkıldı. Kendini içkiye verdi. Yeniden yollara düştü. Lu Şan ayaklanmasına katıldığı öne sürülerek tutuk-

landı. Dostlarının yardımıyla kurtuldu. 762'de Tong T'u'da öldü.

Li-Po hem geleneksel «saray şiiri» çizgisinde, hem de özgür çizgide ürünler verdi. Özellikle ikinci çizgi kişiliğine daha uygun düşüyordu. Dili çok iyi kullanıyordu, en ince ve karmaşık duyguları başarıyla yanıstırıyordu. [A.B.]

PO-KIU-Yİ

772'de Hsin-Çeng'de (Şen-si) doğdu. 846'da öldü. Zamanının en büyük, en popüler şairlerinden sayıldı. 783'te ailesi Young-Yang'a yerleşti. Po-Kiu-Yi on bir yaşındayken Hsia Kuei'de amcasının yanına gitti. 800 yılına doğru başkente geçti. Orada şair Yüan Çen ile tanıştı. O sıra ülke savaş içindeydi. Halk iyice yoksullaşmıştı. Po-Kiu-Yi savaşa karşı çıktı. Bu yüzden, King-Şu'ya sürgün edildi. İki yıl sonra Han Çeu'ya vali olarak atandı. 825'ten 831'e kadar So Çeu'da aynı görevi sürdürdü. 841'de savaş bakanlığına getirildi. Beş yıl sonra Lo-Yong'da öldü.

Çok verimli bir şairdi. Yalın, duru ve açık bir anlatımı vardı. Bundan ötürü şiirleri halk arasında da sevildi. [A.B.]

İRAN ŞİİRİ

ÖMER HAYYAM

İranlı bilgin, filozof ve şair, 1041'de (?) Nişabur'da doğup 1123'te (?) orada öldü. Hayatı yeterince bilinmiyor. Selçuklular döneminde yaşadı. Hiç evlenmedi. İyi bir eğitim gördü. Devletin müneccimbaşısı oldu. Fıkıh, tarih, tıp, matematik ve astronomide geniş bilgisi vardı. Bu bilim dallarında değerli eserler verdi. Ayrıca, Arapça şiirler ile Farsça rubailer de yazdı. Fakat daha çok, rubalileriyle ün kazandı.

Rubailerinde çoğunlukla yarın düşüncesini bir yana bırakıp, şarap içerek, sevişerek, eğlenerek yaşamayı salık verdi. Dostluğu, iyimserliği, özgürlüğü, doğruluğu, hoşgörüyü, açık yürekliliği savundu. Softalığı, kötümserliği, ikiyüzlülüğü, düzenbazlığı, cimriliği yerdı.

Temelde idealist olmakla birlikte, genellikle usçu ve doğalcı

bir felsefeye yaslanan Hayyam'ın rubaileri Batı dillerine çevrilince büyük bir yankı ve ilgi doğurdu.

Hayyam'ın rubaileri Türkçeye de birçok kez çevrildi. Bu çevirilerin belli başlıları şunlardır:

Muallim Feyzi: Hayyam (1319/1903), Rıza Tevfik/Hüseyin Daniş: Rubaiyât-ı Ömer Hayyam (1922), Abdullah Cevdet: Rubaiyât-ı Hayyam ve Türkçeye Tercümeler (1926), Ahmet Hayyam: Rubaiyat (1931), Hüseyin Rifat: Ömer Hayyam'ın Rubaileri (1945), Rıza Tevfik: Ömer Hayyam ve Rubaileri (1945), Necmi Tarkan: Ömer Hayyam'ın Rubaileri (1949), Vasfi Mahir Kocaturk: Ömer Hayyam'ın Rubaileri (1954), Rüşdü Şardağ: Ömer Hayyam'ın Rubaileri (1960), Sabahattin Eyuboğlu: Hayyam, Dörtlükler (1961), Hüseyin Karakan: Türkçe Hayyam (1962), Yahya Kemal Beyatlı: Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş (1963), M. Nuri Gençosman: Hayyam'dan Rubailer (1963), A. Kadir: Bugünün Diliyle Hayyam (1964), Hamamizade İhsan: Ömer Hayyam'ın Rubaileri (1966) vb...

Ömer Hayyam'ın hayatı, sanatı, düşünceleri için bak: Harold Lamb-Ömer Hayyam (çev. Ömer Rıza Doğrul, 1944), Asaf Hallet Çelebi-Ömer Hayyam (1954), Hilmi Yücebaş-Ömer Hayyam (1960) vb... [A.B.]

MEVLÂNÂ

Mevlânâ Celâleddin Rumi 30 Eylül 1207'de Belh'te doğdu. 17 Aralık 1273'te Konya'da öldü. Babası Sultan-ül-ulemâ Bahaeddin Veled'dir; 1212'de Belh'ten ayrılarak Hicaz, Şam yoluyla Anadolu'ya geldi. Bir süre Malatya ve Erzincan'da kaldı.

1228'de Konya'ya yerleşti, vaizler verdi. İki yıl sonra ölünce, görevini Celâleddin üstlendi. 1244'te Konya'ya uğrayan Tebrizli Şems ile yakın dostluk kurdu. Çevrenin dedikodusu yüzünden Şems, Konya'dan ayrıldı. Celâleddin buna çok üzüldü. Müridlerinden Selâhaddin Zerküb'u kendisine halife yaptı. 1263'te ölünce, yerine Çelebi Hüsameddin'i getirdi. Kendini tümüyle tasavvuf ve sanata verdi. 1273'te öldü. Oğlu Sultan Veled, Mevlânâ'nın kurduğu mevlevilik tarikatını sistemleştirdi, bir düzene bağladı.

Mevlânâ dünyanın büyük şairlerindendir. Lirik, didaktik, mistik nitelikler taşıyan şiirlerini Farsça olarak yazmıştır. Eserleri: Divân-ı Kebir (Çev. Abdülbaki Gölpınarlı, 1959-1960), Mesnevi (Çev. Abdülbaki Gölpınarlı, 1942-1946), Mektubât (Çev. F.

Nafiz Uzluk, 1937; Abdülbaki Gölpınarlı, 1959), *Fihl Ma Fih* (Çev. Abdülbaki Gölpınarlı, 1959), *Mecâlis-i Seb'a* (Çev. Abdülbaki Gölpınarlı, 1965), *Rubaiyât* (Çev. Hasan Ali Yücel, 1932; Asaf Hallet Çelebi, 1944; Abdülbaki Gölpınarlı, 1964).

Mevlâna ile ilgili yayınlar için bak: Mehmet Önder - Mevlâna Bibliyografyası (1974), Türker Acaroğlu - «Mevlâna Bibliyografyası» (Milliyet gazetesi, 18 Aralık 1958). [A.B.]

JAPON ŞİİRİ

Kİ-KA-KU

Enomoto Ki-Ka-Ku 1660'ta doğup 1707'de öldü. Hay-kay denilen koşuk biçimiyle yazdığı şiirlerle tanındı. Hay-kay okulunu büyük Japon şairi Matsuo Bašo (1644-1694) kurmuştu. Joso, Etsujin, Hokuşi, Sampa, Yaha gibi Ki-Ka-Ku da Bašo'nun açtığı çığırdada yürüdü. Üç dizeden oluşan hay-kay'larla doğa, insan, sevgi, dostluk temlerini yalın, açık, duygulu bir deyişle işledi. [A.B.]

FRANSIZ ŞİİRİ

FRANÇOIS VILLON

(1413 - 14....?)

Nasıl doğduğı, ne vakit doğduğı, kesin olarak bilinmiyor. Çocukluğunda bir papas tarafından bulundu, himaye edildi. Villon adı kendisini evlât edinen, bu papasın adıdır. Tahsilini Sorbonne'da bitirdi. Serseri bir hayat sürüyordu. Bir gece bir meyhane kavgasında bir adam öldürdü. İdama hüküm giydi. Kaçtı. Affolundu. Başka bir hâdiseden [olaydan] tekrar tevkifine karar verildi. Gene kaçtı. Bundan sonra iki defa hapsedildi. Onlardan da kurtuldu. Nihayet tekrar idama mahkûm oldu. Tekrar affa uğradı. Doğumu gibi ölümü de meçhul [bilinmiyor]. Nerede öldü, ne vakit öldü, bilinmiyor. Bazıları

ölüm tarihini 1500'e kadar çıkarıyorlar. Bazıları da öldüğü vakit, kırk yaşına bile varmamış olduğunu söylüyorlar.

Villon yalnız on beşinci yüzyılın değil, bütün Ortaçağın en büyük Fransız şairidir. Onun bu kadar büyük bir şair olması bir yana; asıl üstünde durulacak nokta, Fransız şiirinin Villon'la başlamasıdır. Ondan evvel görülen üç-beş kıvılcımı gerçek şiir sayabilmek için fazla hüsnüniyet [iyiniyet] sahibi olmak gerekir. Villon, Fransız şiirinin başlangıcı, üstelik şanlı bir başlangıcıdır. İki kitabından ilkinde (*Le Petit Testament*) 40 tane şiir vardır. Bunlar, sekizer mısralık kıtalardan mürekkep [oluşan] şiirlerdir. İkinci kitabı olan *Le Grand Testament*'de aynı neviden [türden] 173 parçanın arasına 20 kadar ballade'la rondeau karıştırılmıştır. Villon'un şiirinin en belli özelliklerinden biri çıplaklığıdır. Onlarda duyulan ses bütün temizliği, bütün tabiiliği ve bütün samimiyetiyle insan sesidir.

Kitapları: *Le Petit Testament* (1456), *Le Grand Testament* (1461). [O.V.]

PIERRE DE RONSARD

(1524 - 1560)

Fransız edebiyatının ilk edebi mektebi [okulu] olan *La Pléiade*'in en çok üzerinde durulmuş iki şairinden biri, Ronsard, 1524' yılında Vendomois eyâletinde doğdu. Dokuz yaşında Navarre collège'ine girdi. Tahsilini [öğrenimini] bitirip asker olacaktı. Gelgelelim, daha on sekiz yaşında iken, yani tahsilini henüz bitirmeden kulakları sağır oldu. Bunun üzerine askerlikten vazgeçmek icabetti [gerekti]. Kendini edebiyata verdi. Coqueret collège'inde küçük arkadaşı Bai'le¹ birlikte, zamanın tanınmış humaniste'i Daurat'dan² Yunanca ve Latince dersi almaya başladı. Kendilerine birkaç arkadaş daha katıldı. Yakın bir zamanda *La Pléiade* mektebini kuracak olan bu gençlere son katılan Du Bellay'dir. Ronsard, onu ilk defa bir seyahatte, Poitiers yolu üzerindeki bir handa gecelediği zaman tanıdı. Çok anlaştılar. Mektep bu anlaşmadan sonra kuruldu. *Pléiade* ismini almalarının sebebi, eski culture'e olan hayranlıklarıdır. Yu-

-
1. *La Pléiade* mektebini kuran yedi kişiden biri; şair.
 2. *La Pléiade* mektebini kuran yedi kişiden biri daha; ayrıca hepsinin hocası. İkinci sınıf bir şairdi. Gençler, kendisini, aralarına, sırf saygı göstermiş olmak için aldılar. [O.V.]

nan mythologie'sine göre, hayâl sükutuna uğrayıp, intihar etmiş yedi kızkardeşin ruhları ölümlerinden sonra yıldız olmuş. Bunların teşkil ettiği burca da Pléiade [Ülker] adı verilmiş. İsa'dan önce III. yüzyılda İskenderiye'de kurulan bir Yunan edebi mektebi de, bu burçtan mülhem olarak [esinlenerek] aynı ismi almışmış. Onlar da o ismi aldılar. Ne yapmak istediklerini, ilk olarak, Du Bellay tarafından yazılıp 1549 yılında yayımlanan Défense et illustration de la langue française adlı kitapta anlattılar. Bu kitapta ileri sürülen fikirleri, kısaca, Du Bellay'den bahsettiğimiz vakit göreceksiniz.

Ronsard, ölümünden sonra uzun müddet, tâ romantique devrin başlangıcına kadar, unutulmuş olmasına rağmen, sağlığında pek beğenilmiş bir şairdi. Birçok kimselerden takdirler, ihsanlar gördü. Cenazesi, muhteşem [görkemli] alaylarla kaldırıldı.

Hayatında üç kız sevmişti. Biri 1545'de rastladığı Cassandre (Floransa'lı bir asilzadenin kızı), biri 1555'de rastladığı Marie (bu kız, yedi sene sonra, yirmi bir yaşında olduğu halde öldü), sonuncusu da 1570'de tanıdığı Hélène. Bu üç aşkın üçü de şiirlerine geçti. Sonnet'lerden mürekkep olan Amours adlı eserinin birinci kitabı ilk aşkına, ikincisi ikinci aşkına, üçüncüsü de üçüncü aşkına tahsis edilmiştir [ayrılmıştır].

Ronsard, velûd [verimli] bir şairdi. Çok eser yazdı, türlü nazım şekillerini denedi. Latin edebiyatındaki ode, eglogue, élégie gibi nevilerle [türlerle] İtalyanların sonnet'sini Fransız şiirine sokan o'dur.

Başlıca şiir kitapları: Odes (Beş kitaptan ibarettir, 1550-1553), Amours (Üç kitaptan ibarettir, 1552, 1557, 1574), La Franciade (Bitmemiş bir destan. İlk 4 kitabı 1571'de çıktı), Eglogues (Yedi kısımdır. Dördü 1580'da, ikisi 1584'de, biri de 1587'de çıktı) v.s... [O.V.]

JOACHIM DU BELLAY

(1525 - 1560)

Joachim du Bellay, 1525'de Angers yakınlarında, Liré adlı küçük bir kasabada doğdu. Küçük yaşta öksüz kaldı. Gençlik çağları Ronsard'ınki kadar mesut geçmedi. O da onun gibi sağır oldu. 1545 yıllarına doğru hukuk tahsil etmek üzere Poitiers'ye gitti. 1549'da bir handa Ronsard'la tanıştı. Défense et illustration de la langue française adlı kitabını o tanışıklıktan sonra

yazıp La Pleiade mektebinin beyannamesi gibi çıkardı. 1551'de Cardinal du Bellay'nin kâtibi olarak Roma'ya gitti. Dört sene kaldı. İlk, İtalya'ya gelmiş olmaktan, o eski eserleri görmek imkanını elde etmiş olmaktan çok memnundu. Ama sonra, sıkılmaya başladı. Memleketi gözünde tütüyordu. Nihayet, 1555'de, Fransa'ya döndü. Cardinal'ın hizmetinde kısa bir zaman daha kaldıktan sonra, ayrıldı. Parasız pulsuzdu. Öteki beriki korudu, bu sayede birkaç sene daha yaşayabildi. Para sıkıntısı, hastalık ve ıstırap içinde, 1560 yılının ilk ayının ilk gününde öldü.

Du Bellay, Ronsard ve arkadaşlarının dil ve edebiyat dâvasındaki düşüncelerini ilk ortaya atan eser *Défense et illustration de la langue française*'dir. Du Bellay burada, önce, dil meselesini ele alıyordu. Fransız dilinin Latince'nin istilâsına uğradığını, eski kelimelerin kullanılmaya kullanılmaya unutulduğunu, bu yüzden, dilin fakir düştüğünü söyleyip zenginleştirilmesi için çareler ileri sürüyordu.

Du Bellay'nin asıl mühim tarafı şair tarafıdır. Onu daha yakından tetkik etmiş olanlar niç de Ronsard'dan aşağı bulmuyorlar. Hatta bazı bakımlardan daha mütecanis [tutarlı], şairlik hassalarının daha devamlı olduğunu söylüyorlar.

Burada okuyacağınız şiirleri, İtalya'da bulunduğu sırada, memleketinin ve eski günlerinin hasretiyle yazdığı, *Regrets* adlı kitabından alınmıştır.

Başlıca şiir kitapları: *Olive* (1550; bu kitaptaki yüz küsur sonnet'den ellisi *Défense...* adlı kitabının içinde, 1549 yılında yayımlanmıştı), *Odes* (1550), *Divers poèmes* (1552), *Les Antiquités de Rome* (1558); *Jeux rustiques* (1558), *Les Regrets* (1559). [O.V.]

JEAN DE LA FONTAINE

(1621 - 1695)

Champagne eyâletinde doğdu. Çocukluğu güzel bir tabiat içinde geçti. Eserlerinde bu hayatın büyük etkileri olduğunu söylüyorlar. Tahsilini bitirdikten sonra bir manastıra girdi. Rahip olmak istiyordu. Ama bir müddet [süre] sonra bu işten vazgeçti: Hukuk tahsil etti; onu da beceremedi. Evlendi, memur oldu. Derbeder [başıboş] bir hayatı vardı. Öteki-beriki, korumasaydı, çok sıkıntı çekecekti. Bütün savrukluğuna rağmen, bir sürü eser yazdı. Bu eserlerin çoğu manzumdur.

Classique devir içinde yaşamış olan La Fontaine'in en çok muvaffak olduğu eserleri, masallarıdır. Şairâne şiirler yaza-

mamış, yazdığı vakit de becerememiştir. Zaten hususi [özel] hayatında da güzel konuşur diye tanınmış olan La Fontaine hep masallar, hikâyeler anlatırmış. Devrinin bütün şairleri gibi o da mevzularını [konularını] eski Yunan'dan, eski Roma'dan almış. Çoğu Aesopus'un olan bu masallarda geniş bir tabiat vardır. Kahramanlar hemen daima hayvanlardır: Karga, tilki, karınca, kurt, aslan vesaire gibi... Bunlar türlü mizaçtaki [yadıllıhtaki] insanları, o insanlar arasındaki beşeri [insancıl] yahut toplumsal hâdiseleri temsil eder, insanların ihtiraslarını, zaafalarını, hâsılı türlü kusurlarını gösterirler.

Başlıcaları: *Fables* I - VI (1668), VII - VIII (1678), IX - XI (1679), XII (1694), *Contes* I - II (1665), III (1671), IV (1675). [O.V.]

Türkçede La Fontaine: Lafonten'in Seçilmiş Hikâyeleri, çev. Emil Bevan (İstanbul, 1932), Lafonten'den Hikâyeler, çev. Vasfi Mahir Kocatürk (İstanbul, 1934, Ahmet Halit Kütüphanesi), Resimli Lafonten Öyküleri, çev. Cazibe Soydaş - Cemal Özkaynak (İstanbul, 1936, Yeni Kütüphane), Lafonten Hikâyeleri, çev. Ömer Sedat Öktem (İstanbul, 1947), La Fontaine'ın Masalları, çev. Orhan Veli Kanık (İstanbul, 1948, Doğan Kardeş Yayınları), Ezop - Lafonten Masalları, çev. Sami Ergun (İstanbul, 1959), Masallar, çev. Sabahattin Eyuboğlu (İstanbul, 1960, Cem Yayınevi), Masallar, çev. Nâzım Hikmet (Ankara, 1970, Bilgi Yayınları). [A.B.]

VICTOR HUGO

(1802 - 1885)

Lorrain'li bir generale Brötanya'lı bir ananın oğlu olan Victor Hugo, 28 Şubat 1802'de Besançon'da doğdu. Küçük yaşta ailesiyle birlikte birçok memleketler gezdi. İtalya'yı, İspanya'yı gördü. Şiire pek erken başladı. İlk eserini (*Les Odes*) 1822'de yayımladı. Ondan sonra evlendi. İki oğlu, iki kızı oldu. 1830'da Hernani muharebesiyle büyük bir şöhrete erdi. 1841'de *Académie*'ye girdi. 1843'de kızı Léopoldine'in ölümü, onu çok sarstı. 1851 ihtilâlinde sonra siyasi fikirleri yüzünden Fransa'yı terketmek zorunda kaldı. Yurduna ancak 1870 muharebesinden sonra dönebildi.

Romantique [coşumcu] hareketin en mühim [önemli] şahsiyeti olan Victor Hugo, bu harekete ilkin bir şiir kitabıyla atılmıştı: *Odes et Ballades* (1822). Ama ilk beyanname 1827'de çıktı. Cromwel adlı eserinin önsözü olan bu beyanname, Hugo'nun ondan sonra girişeceği hareketlerin temelini teşkil eder.

1830'da oynanıp büyük gürültülere sebep olan Harnani adlı eseri, bu esaslara göre yazılmıştır. Hugo, şiire yeni temalar, yeni şekiller sokmuş, asrının şairleri üzerine damgasını az çok vurmuştur. Dili yenileştirmiş, gözüyle kulağını zamanının bütün hâdiselerine açık bulundurmuş, onlardan aldığı intibaları [izlenimleri] oldukça geniş olan muhayyilesiyle bağdaştırarak insan kafasının imkânlarını genişletmiştir. Ferdin hassasiyeti [bireyin duyarlığı] tarihten hatırlamalar, çocukluk intibaları, siyasi ihtiraslar, yurt sevgisi, hürriyet sevgisi, heyecanlar, aşklar, felsefi fikirler, toplum tasaları eserlerinin bir hayli zengin olan malzemesinden şöyle bir sayılıverenlerdir. Bununla beraber, Hugo'yu olsun, öteki romantique'leri olsun, mühimsemeyenler, gördükleri işi hiçe sayanlar da az değildir. Bu şairlerin şairlik cevherinden mahrum olduklarını, kendilerini edebiyat tarihine göz boyayarak geçirdiklerini söyleyen bir Fransız tenkitçisi, Hugo'yu şu sözlerle, sözümona, övüyor: "Hugo'nun eserlerinde, aşağı yukarı, daima adi, daima sahte, daima ıkınan bir debdebenin sayısız imkânları vardır."

Şiir kitaplarından başlıcaları: *Les Feuilles d'automne* (1831), *Les Chants du crépuscule* (1835), *Les Rayons et les Ombres* (1840), *La Légende des Siècles* (1859), *Les Quatres Vents de l'Esprit* (1881). [O.V.]

Kaynak: Beşir Fuat, Viktor Hügo (İstanbul, 1302/1886, Cep Kütüphanesi), İbrahim Alâaddin, Viktor Hügo (İstanbul, 1931, Devlet Matbaası), F. Flutre, Viktor Hügo, çev. Halit Fahri (İstanbul, 1934, Kanaat Kütüphanesi), Andre Bellessort, Victor Hugo, çev. Sabiha Rıfat (İstanbul, 1959, Maarif Vekâleti Yayınları). [A.B.]

ALFRED DE MUSSET

(1810 - 1857)

Paris'te, yarı bourgeois, yarı aristocrate bir aileden dünyaya geldi. İyi bir tahsil gördü. Genç yaşta şiire başladı. İlk kitabını (*Contes d'Espagne et d'Italie*) 1829'da yayımladı. O zamanlar daha İtalya'yı görmemişti. İtalya'ya sonradan, George Sand'la birlikte gitti. George Sand'la münasebeti [ilişkisi] üç sene sürdü. Bu üç sene, Musset için, çok üzüntülü bir devre oldu. Hem haz, hem de acı içinde geçen yıllardan sonra, genç denecek bir yaşta öldü.

İlk gençliğinde, sürdüğü şatafath hayat ıcabı, şımarık bir

çocuktu. O sıralarda yazdığı eserler de birer fantazyadan başka bir şey değildi. Romantisme'e, hayatı tanıdıktan sonra geldi. Hayatı acılarla, daha çoğu da aşk acılarıyla tanıdı. Aşk acılarına acı demek, onlar sayesinde tanınan bir hayata da hayat demek ne dereceye kadar kaabildir, bilemeyiz. Ama Musset'nin bu hâdiselerden [olaylardan] sonra yazdığı eserlerde ayağının daha bir yere değdiği muhakkaktır. Hattâ bir Fransız tenkitçisi, onun 1836'da, yani George Sand'la alâkası kesildikten sonra, çıkan bir eserinden bahsederken: «Zamane Çocuğunun İtirafı, bütün dünyanın itirafıdır» diyor. Belki bu kadarı fazla; ama Musset'nin sevimli eserler verdiğini de kabul etmek lâzım. Birkaç tiyatrosuyla birkaç güzel *chanson*'u bunlar arasındadır.

Başlıca şiir kitapları: *Contes d'Espagne et d'Italie* (1829), *Un spectacle dans un fauteuil* (1832-1834), *Poésies nouvelles* (1833-1840, 1840-1850). [O.V.]

GÉRARD DE NERVAL

(1808 - 1855)

Paris'te doğdu. Çocukluğu Valois'da mesut [mutlu], şairâne bir âlem içinde geçti. Büyüdükten sonra da âvare [aylak] bir hayat sürdü. Birçok yerler gördü. Bu arada doğu ülkelerini gezdi. 1827'de Goethe'nin Faust'unu Fransızcaya çevirdi. 1841'den sonra birkaç defa delilik buhranı geçirdi. Sağlık yurtlarında tedavi olundu. En sonunda, 1855 yılının Ocak ayında bir sabah, Paris sokaklarından birinde kravatıyla bir direğe asılmış olarak bulundu. Romantique'ler arasında yaşamış olmasına rağmen, şiir anlayışı onlarınkilere benzemeyen Gérard de Nerval'in *symboliste*'lerle yeni şairler üzerinde büyük etkileri oldu.

Bir Fransız edebiyat tarihçisi, onu, "Hayatı rüya içinde gören, şeniyetleri [gerçekleri] muhayyilesinin oyunları süsleyen, zaman zaman en karanlık hayallere saf ve berrak şekiller veren, zaman zaman da en açık düşünceleri esrar perdelerine bürüyen bir şair" diye tarif ediyor. Bu sözler üzerinde duran bir başka yazar, şairin içindeki ikiliği, onun kendi sözleriyle izaha çalışıyor. Nerval, dermiş ki: "Musa' içime tatlı dilli bir tanrıça gibi girer; ama oradan bir cadı gibi, ızdırıp içinde, inleye inleye çıkar." Yazar bu sözleri onun hayatına bağlıyor. Ner-

1. Musa (Muse) : İlham perisi.

val, iki kadın seçmiş; biri Sylvie, çocukluk arkadaşı bir köylü kızı; öteki Adrienne, hiçbir vakit ulaşamayacağı, uzaktan hayran olmakla kalacağı bir güzel. Şairin muhayyilesi bu iki hayal arasında gidip gidip gelmekte imiş. Biri aydınlık, gerçek bir hayal; öteki delilik vehimlerine [kuruntularına] varan kara bir kâbus.

Başlıca şiir kitapları : *Odelettes* (1832 - 1835), *Petits châteaux de Bohême* (1853), *Les Chimères* (1857). [O.V.]

THÉOPHILE GAUTIER

(1811 - 1972)

Romantisme ile Parnasse arasında bir köprü vazifesi görmüş olan Théophile Gautier, 1811'de Tarbes'da doğdu. Paris'e pek genç geldi. Birçok sanat muhitine [çevresine] girdi çıktı. Salonların parlak şahsiyetlerinden oldu. Gazetecilik etti; sanat tenkitleri [eleştirileri], tiyatro tenkitleri yazdı. Birçok memleketler dolaştı. İtalya'ya, İspanya'ya, Kuzey Afrika'ya, Yakın Doğu'ya gitti. İlk şiirlerinde enikonu romantique'ken 1850'den sonra, bu yoldan ayrılmaya başladı. Sanat için sanat nazariyesini, savundu. Her şeyden çok şekil endişesiyle [tasasıyla] meydana getirilmiş olan *Emaux et Camées* adlı eseri, bu devirlerin mahsulüdür.

Yalnız, o devirlerin şekil endişesini bugünkü ile karıştırmamak lâzım. O zaman şekil denince, daha çok, nazım kaide-leri [koşuk kuralları] anlaşılıyordu. Meselâ kafiye onlar için büyük bir dâva idi. Gautier'nin talebesi, dostu, sonradan da Parnasse mektebinin mühim bir şairi olan Théodore de Banville, kafiyenin şairin muhayyilesi için altından bir çivi olduğunu söylüyordu.

Gautier'nin şiir anlayışını, ilk olarak 1857'de yayımladığı, *l'Art* adlı şiirinden çıkarabiliriz. Şair, orada aşağı yukarı şunları söylüyor : «Resim gibi, heykel gibi, şiir de, hem sanattır, hem zenaat; zenaatse hüner ister. Bir nazım işçisi dile tam mânasıyla hâkim olmalıdır; çünkü onun malzemesi dildir. Ressamın malzemesinin boya, heykeltraşın malzemesinin de mermer, yahut çamur olduğu gibi. Malzeme denilen şey ne kadar çetin olursa, işçilik o kadar güç, eser de o kadar mükemmel, o kadar uzun ömürlü olur.»

Théophile Gautier, 1872'de Paris'te öldü.

Başlıca şiir kitapları : *Poésies* (1830), *Poésies diverses* (1833-1846), *Espana* (1845), *Emaux et Camées* (1852 - 1872). [O.V.]

CHARLES BAUDELAIRE

(1821 - -867)

Paris'te doğdu. Yeniden evlenmiş bir ana ile kendisini anlamayan bir üvey baba arasında güç bir çocukluk devresi geçirdi. 19 yaşındaydı, onu, edebiyattan vazgeçsin diye, bir ticaret gemisine verdiler. Bu gemi ile tâ Hint Okyanusu'na kadar gitti. Paris'e döndükten sonra, sefil, serseri bir hayat sürmeye başladı. *Fleurs du Mal*'deki şiirlerini 1841'den sonra yazdı. 1848 ihtilâlinde politikaya karıştı. Gazetelerde siyasi yazılar yazdı. Ayrıca sanat tenkitleri, edebiyat makaleleri de yazıyordu. Amerikan şairi Edgar A. Poe'nun eserlerini Fransızcaya çevirdi. Şiirlerini 1857'de yayımladı. Bunlardan bazıları ahlâka aykırı görülerek mahkûm edildi. 1860 yılında *Paradis artificiels* adında mensur şiirlerden müteşekkil [oluşan] bir kitap çıkardı. 1867'de inmeli olarak öldü.

His, hayal ve ruh coşkunuğu bakımından romantisme'e enikonu yakın olan Baudelaire, romantique'lerden farklı olarak, bulanık, fakat derin bir iç âlemine sahipti. Bu tarafıyla da Fransız şiirine yeni bir hava, yeni bir tad getirdi. 1860'dan sonra şiir yazan bütün şairler üzerinde tesiri oldu. *Symbolisme*'in doğuşunu hazırlayan üç şair -Mallarmé, Rimbaud, Verlaine- bu tesirden adamakıllı faydalandılar. Baudelaire'i, bu bakımdan, yeni Fransız şiirinin öncülerinden sayanlar çok.

Hayatı son derece derbeder [düzensiz] geçen bu şairin, şiirlerinde bir nizam, bir ahenk, bir sâfiyet hasreti görüyorlar. Bunu, bazı yazarlar, şairin hayatıyla eserleri arasında bir aykırılık diye adlandırıyorlar. Bizce o yazarların aykırılık dedikleri şey bir münasebettir. Bunu, kendisinin başka bir vesile [neden] ile söylediği şu sözden de çıkarmak kaabil :

«Şiirin ilkesi insanın üstün bir güzelliği özlemesidir. Bu ilke, bir coşkunuğta, bir ruh taşkınlığında kendini gösterir. Bu coşkunuğ, aklın yoğurduğu hakikatin dışındadır.»

Baudelaire, şiirlerinde sık sık görülen çeşitli kusurlara, çekilmez bayağılıklara rağmen, çok hayran kazanmış, şiirlerinden birçoğu orta halliden ileriye geçemeyen şeyler olmasına rağmen, XIX yüzyılın, üzerinde durulmaya değer üç, dört şairinden biridir.

Başlıca şiir kitabı : *Les Fleurs du Mal* (1857). [O.V.]

Kaynak : Baudelaire, *Elem Çiçekleri*, çev. Alişanzade İsmail Hakkı (İstanbul, 1927), Ali F. Gedik, Baudelaire (İstanbul, 1946),

Charles Baudelaire, *İçe Kapanış*, hazırlayan Şükran Kurdakul (İstanbul, 1959, Ataç Kitabevi), Ch. Baudelaire, *Paris Sıkıntısı*, çev. Tahsin Yücel (İstanbul, 1961, Ataç Kitabevi), Jean Paul-Sartre, Baudelaire, çev. Bertan Onaran (İstanbul, 1964, De Yayınevi), Suut Kemal Yetkin, *Beaudelaire ve Kötülük Çiçekleri* (İstanbul, 1967, Varlık Yayınları). [A.B.]

JOSÉ - MARIA DE HÉRÉDIA

(1842 - 1905)

Küba'da doğdu. Babası Kübalı idi, anası Fransız. Fransa'da okudu. Leconte de Lisle'in ilkin talebesiydi; sonra dostu oldu. Parnasse mektebinin ilk mümessillerindendir. Sonnet'leri, *Trophées* adlı kitabı çıkmadan çok evvel, meşhurdu. 1905 yılında Arsenal kütüphanesinin idare müdürü iken öldü.

Parnassien şiir anlayışının en iyi örneklerinden biri olan Les Trophées, birçok sonnet'lerden meydana getirilmiştir. Bu sonnet'lerin herbiri, ya bir hikâyeden yahut da bir sanat eserinden mülhem olarak [esinlenerek] tarihi bir levhayı tasvir eder. Bu bakımdan Les Trophées'yi Hugo'nun La Légende des Siècles'ine benzetirler. Derler ki: «Les Trophées, sonnet haline getirilmiş bir Légende des Siècles'dir.» Gerçekten, Hérédia'nın eseri de, Hugo'nunki gibi çağ çağ bölünmüştür: Yunanistan ve Sicilya, Roma ve Barbarlar, Ortaçağ ve Renaissance, Doğu ve medarlar, tabiat ve rüya.

Üçüncü bölümde (Ortaçağ ve Renaissance) altı sonnet'nin bir araya getirilmesinden meydana gelmiş bir kısım vardır. Adı: Les Conquérants (Fatihler). Burada okuyucularımıza o sonnet'lerden ilkinini veriyoruz. Bu kısımda şair, bize Amerika'yı keşfe veya zapta gidenlerin destanını anlatıyor. Conquérants adı İspanyolca'daki conquistadore'nin tercümesi imiş; o da onbeşinci, onaltıncı yüzyıllarda İspanyol limanlarından kalkıp, yeni dünyaya macera aramaya çıkan macera düşkünü insanlara verilen isimmiş. Bir Fransız edebiyat tarihçisi, «Herhalde, diyor, onların içinde şairin sülâlesinden [soyundan] biri vardı ki, şiirlerinden birini onun ruhuna ithaf etmiş.»

Burada okuyacağınız şiirde de göreceksiniz: Yolcuların bütün hayalleri altın fıkır-i sabiti [saplantısı] üzerine kurulmuştur: Yıldızlar, fosforlu mavilikler, altından seraplar, ilh...

Şairin tek şiir kitabı: Les Trophés (1893). [O.V.]

CHARLES CROS

(1841 - 1888)

Cros, yalnız bizim memleket için değil, Avrupa memleketleri için de az tanınmış bir şairdir. Bundan aşağı yukarı yirmi sene evvel çıkmış bir *anthologie*'de [seçkide] ondan bahseden bir yazar: «Fonografi, diyor, Edison'dan evvel icadeden odur. Ama ne yazık ki, onun bu icadı, unutuldu. Onun büyük bir mucit olduğunun unutulması bir tarafa, asıl hazini [acıklı olanı], büyük bir şair olduğunun da unutulmasıdır.» Verlaine ondan «bir dehâ» diye bahsediyor. Ömrü, Paris kahvelerinde tekerlemeler söyleyerek, türlü işler, türlü serserilikler peşinde geçen Charles Cros, aradan seneler geçtikten sonra, yeniden keşfediliyor. Son zamanlarda şiirleri Fransa'da yeniden basıldı, hakkında birçok yeni yazı yazıldı. Cros'un anlaşılması, ciddiye alınması için, harp sonrası şairlerinin gelmesi, aradan aşağı yukarı bir asırlık bir zamanın geçmesi icabetti [gerekti]. Bu hazin kaderi, Cros herhalde yaşarken de biliyordu. Ama herhalde, kendisini böyle bir kadere mahkûm eden dünyayı alaya almasını da biliyordu. Yoksa o şiirleri kolay kolay söyleyemezdi. [O.V.]

STEPHANE MALLARMÉ

(1842 - 1898)

Paris'te, Seine kıyılarında, küçük bir evin küçük bir salonu 1880'den 1898'e kadar o zamanın edebiyatçı gençliğinin bir toplantı yeri halindeydi. Bu ev *symbolisme*'in [simgecilğin] elebaşlarından Mallarmé'nin eviydi. Mallarmé burada kendi halinde, basit bir hayat geçiriyordu. İngilizce hocasıydı. Bu işi ilkin vilâyetlerde yapmış, sonra Paris'e gelmişti. İlk üstadları Hugo ile Beaudelaire'di. Sonra Parnasse mektebinin iddialarını çürüterek *symbolisme*'in nazariyesini kurmaya çalıştı. Salıdan salıya evinde toplanan genç şairlerle şiir meseleleri üzerinde konuşur, onları irşad ederdi [aydınlatıp uyarırdı].

Parnasse'cılarının her şeyden üstün tuttıkları şekil mükemmeliyetine Mallarmé kıymet vermiyordu. O, nazım kaideleriyle cümle kuruluşlarından ibaret sanılan şeklin aleyhindeydi. Sonnet'nin XVI. yüzyıldan beri süregelen kafiye şeklini bozmuş, *syntaxe* [sözdizimi] denilen şeyi tamamiyle inkâr etmişti. Onun için sadece kelimenin kıymeti vardı. Şiiri, bizatihi [kendiliğince]

den] şairâne olmayan her şeyin elinden kurtarmak lâzımdı. Konu da lüzumsuzdu. Ne his, ne fikir, ne ruh hâleti, ne insan, ne tabiat tasviri, ne de hikâye; hiçbirî mühim [önemli] değildi. Mühim olan; şiiri, şiirle dolu kelimelerin tılsımlı terkiibinden [büyüleyici bileşiminden] çıkarmaktı. Mallarmé'nin özelliklerini taşıyan şiirlerde, ne sevinç, ne keder, ne kin, ne aşk; insani olan hiçbir şeye rastlanamaz. Bu bakımdan onu, şiirin imkânlarını bir hayli genişletmiş olmasına rağmen, geri bir şair; zararlı bir şair saymak pek mümkündür. Hususi hayatındaki özenleriyle de tam bir bourgeois olan Mallarmé, şiiri, ancak üç - beş kişinin anlayabileceği nadide [az bulunur] bir meta haline getirmeye çalışmıştı.

Sağlığında çıkan kitapları: *L'Après-Midi d'un Faune* (1876), *Poésies complètes* (1887), *Vers et Proses* (1893).

Ölümünden sonra çıkanlar: *Un coup de dès jamais n'abolira le hasard* (1914), *Madrigaux* (1920), *Vers de circonstance* (1920). [O.V.]

PAUL VERLAINE

(1844 - 1868)

Metz'de doğdu. Doğru dürüst okumadı. Mizacı [yaradılışı] herkes gibi yaşamaya müsait [elverişli] değildi. 1870'de evlendi. Parnasse mektebine bağlı olarak çıkarttığı *Les Poèmes saturniens* adlı şiir kitabı çıktığı vakit, 22 yaşındaydı. Ondan sonra *Les Fêtes galantes*'i yayımladı.

Les Fêtes galantes'da Parnasse mektebiyle alâkasını [ilgisini] kesmiş, yepyeni bir hüviyetle [kimlikle] meydana çıkmıştı. Bu hüviyet Verlaine'in özelliklerinin ilk tohumlarıdır. O tohumlardan çıkacak olan şeyi bir Fransız tenkitçisi şöyle anlatıyor:

•Şehvetli bir muhayyilenin ahenkli bir hüznle imtizacı [uyuşması].•

Bu tarifdeki sıfatları bir tarafa bırakalım; ama Verlaine'in şiirinde, symbolisme'in iki mühim unsuru olan, ipham'la [kapalılıkla] musiki'nin esaslı bir yeri olduğu muhakkaktır. İpham kelimesi, bugün bize pek bir şey anlatmıyor. Ama o günün şiirini evvelki yüzyılların şiirinden ayırmakta adamakıllı işe yarayabilir.

Verlaine, 1870 senesinde evlenmişti. Ama evlilik hayatı onu memnun etmedi. Karısıyla arasında geçimsizlikler başladı.

Paris'e davet ettiği genç şair Arthur Rimbaud ile sıkı bir dostluk kurmuştu. Bu dostluk, karısıyla arasının büsbütün açılmasına sebep oldu. Onun üzerine, kalktılar, Rimbaud ile birlikte Londra'ya, Belçika'ya gittiler. Bir müddet [süre] orada hapis-haneye düştü. Ömrünün son yılları sefalet içinde geçti. Nihayet 1896'da Paris'te öldü.

Şiir kitapları: *Poèmes saturniens* (1866), *Les Fêtes galantes* (1869), *Le Bonne Chanson* (1870), *Romances sans paroles* (1874), *Sagesse* (1881), *Jadis et Nuguère* (1884), *Amour* (1888), *Paradéllement* (1889), *Dédicaces* (1890), *Bonheur, Chansons pour elle* (1891), *Liturgies intimes* (1892), *Elégies, Odes en son bonheur* (1893), *Dans les Limbes, Epigrammes* (1894). [O.V.]

Kaynak Erdoğan Alkan, Paul Verlaine, Hayatı ve Şiirleri (Samsun, 1961). [A.B.]

ARTHUR RIMBAUD

(1854 - 1891)

Charleville'de doğdu. Fakir bir ailenin çocuğu idi. İstidadı daha talebeyken belli oldu. İlk şiirlerini yazdığı vakit, on beş yaşındaydı. On altı yaşında, annesinin evinden kaçtı. Charleroi, Bruxelles yolları üzerinde haftalarca, bu köy senin bu kasaba benim, dolaştı durdu. Bu arada çok sıkıntı çekti. Ayrıca sefalet içinde insanlar gördü. 1870 harbinin civcivli zamanıydı. Evi ni barkını bırakıp göç eden ailelerle, fırıncının kapısında etmek bekleyen aç çocuklarla, yol kenarlarında can çekişen yaralı askerlerle karşılaştı. O zamanki şiirlerinde bu yolculuğun izlerine kolay rastlanır. Ama bu yolculuk onu çabuk yıldırıldı; tekrar Charleville'e döndü. Biraz sonra da, Paris'te bulunan Verlaine'le mektuplaştı. Verlaine, kendisini Paris'e çağırıyordu; kalktı, gitti. Bir müddet [süre] birlikte yaşadılar. Avâre bir hayat sürüyorlardı. Bu hal, ötekinin berikinin dedikodu etmesine sebep oldu. Az sonra da araları açıldı (bu hâdiselerden [olaylardan] Verlaine münasebetiyle de bahsetmiştik), Yirmi yaşında şiiri bıraktı; ticaret hayatına atıldı. Bir zamanlar nefret ettiği para için Felemenk Hindistanı'na, Mısır'a, Arabistan'a, Habeşistan'a gitti. Nihayet Marsilya'da bir hastahanede, bir ameliyat sonunda öldü. Son zamanlarda Fransız gazeteleri, Habeşistan'da külliyetli miktarda [çok sayıda] neşredilmemiş şiirinin bulunduğu bahsettilerse de, arkası çıkmadı.

Rimbaud'nun, bilhassa ilk şiirlerinde zamanının tesirleri

[etkileri] yok değildir. Ama on beş yaşındaki bir çocuğun bütün tesirlerden kurtulabilmesi de pek o kadar kolay olmasa gerek. Ne olursa olsun, edebiyat tarihçileri, bu şiirler üzerinde, dikkatle duruyor, onları anthologie'lere [seçkilere], mektep kitaplarına alıyorlar. Bir Fransız yazarı da, bunlardan bazılarının, meselâ Parnasse'cılarının şiirlerine benzeyen Tête de Faune adlı şiirin altına Théodore de Banville imzasının pekâlâ atılabileceğini söylüyor. Rimbaud'nun o şiirlerinde başka tesirler de görülüyor. Onları okurken zaman zaman Hugo'yu, zaman zaman Musset'yi, zaman zaman da Baudelaire'i hatırlıyoruz. Ama biraz sonraki şiirlerinde hem hassasiyet [duyarlık], hem de edâ bakımından şair, XIX. yüzyılın en dikkate değer şiirlerini yazıyor. Bunlar, XX. yüzyıl başlangıcının şairlerini en çok sarsacak, şiir dünyasına, surréalisme'nin [gerçeküstücülüğün] yollarını açacak olan parçalardır.

Rimbaud bir hayal oyunu keşfetmiştir; malzemesinin çoğu şuur [bilinç] altından çıkarılan bir hayal oyunu: Fosforlu dünyalar, uzak nebati [bitkisel] âlemlerde dolaşan insanlar, acayip kokular, şehvet hisleri, mucizeler, pırıl pırıl çiçekler, turuncu dudaklı kızlar, ilh... Bunları anlatışı da başka türdür. Kléber Haedens adındaki Fransız yazarı bu konuda şu sözleri söylüyor: «...Şiirlerinde kelimeler yepyeni şekillerde birleşir, bir fosfor ışığı içinde yıkanır.»

Sarhoş Gemi adlı şiirini denizi daha hiç görmemişken yazmış. Bu hali, kaderin onu yakın bir gelecekte sürükleyeceği maceralı hayatın bir sezişi sayanlar da var.

Kitapları: *Une Saison en enfer* (1873), *Les Illuminations* (1886), *Poésies complètes* (1895). [O.V.]

Kaynak: Arthur Rimbaud, *Seçme Şiirler*, çev. İlhan Berk (İstanbul, 1962, De Yayınevi), Arthur Rimbaud, *Tufandan Sonra*, çev. Can Alkor (İstanbul, 1964), Arthur Rimbaud, *Illuminations, Şiirler*, çev. İlhan Berk (İstanbul, 1971 Yeditepe Yayınları), Arthur Rimbaud'dan *Şiirler*, çev. Erdoğan Alkan (İstanbul, 1981, Yazko Yayınları). [A.B.]

JULES LAFORGUE

(1860 - 1887)

Pireneli bir babayla Brötanyalı bir ananın oğlu olan Jules Laforgue, 16 Ağustos 1860'da Montevideo'da (Güney Amerika) doğdu. Sekiz yaşında Fransa'ya geldi. Çocukluğunu Tarbes'da

geçirdi. Sonra, tahsilini tamamlamak üzere, Paris'e gitti. On dokuz yaşından itibaren [başlayarak] symboliste'lerin muhitlerine [simgecilerin çevrelerine] girip çıkmaya başladı. İlk şiirlerini o sıralarda yazdı. Daha sonra Berlin'e gitti. 1881'den 1886'ya kadar orada kaldı. Orada tanıdığı bir İngiliz kızı ile Londra'da evlendi. Birlikte Paris'e döndüler. Biraz sonra da, 20 Ağustos 1887'de, yirmi yedi yaşında olduğu halde, veremden öldü. Şiirlerinde büyük bir hassasiyetin [duyarlılığın] yanı sıra, ince bir alay görülür.

Symboliste'lerden hoşlanmayan bir Fransız yazarı, onları, büyük iddialarına rağmen Fransızcanın en âhenksiz mısralarını [dizelerini] yazmış olmakla suçlandırıyor. Bu yazarın en çok takıldığı nokta; symboliste'lerin, ilk defa Gustave Kahn tarafından yazılan ve dilimizde serbest nazım [özgür koşuk] diye adlandırılan, vezinsiz [ölçsüz] şiirlerden yazmış olmalarıdır. İşte bu yazar, Laforgue'un symboliste'ler tarafından bir yıldız, bir dehâ gibi kabul edilmiş olmasını da affedemiyor. "Bunun sebebi, diyor, olsa olsa, Laforgue'un Montevideo'da doğup genç yaşta veremden ölmüş olmasıdır."

Öte yandan, başka yazarlar da onun gerçekten yeni bir şair olduğunu, hattâ yenilerin en yenisi olduğunu söylüyorlar.

Başlıca şiir kitapları: *Les Complaintes* (1885), *L'Imitation de Notre - Dame la Lune* (1886), *Des Fleurs de bonne volonté* (1890), *Le Sanglot de la Terre* (1901). [O.V.]

JEAN MORÉAS

(1856 - 1910)

Asıl adı Papadiamantopoulos olan Jean Moréas, 15 Nisan 1856'da Atina'da doğdu. Yunanistan'da okudu. Paris'e, hukuk tahsilini tamamlamak üzere 1875'de gitti. Hiç Yunanistan'a dönmeden yirmi sene kaldı. İlk symboliste [simgeci] harekete karıştı. Mektebe bu adı veren de oydu. Hem mektebin sözcülüğünü ediyor, hem de o fikirlere dayanan şiirler yazıyordu. İlk kitabı olan *Les Syrtés*, o şiirlerden meydana getirilmiş bir kitaptır. Ama, sonra sonra, symbolisme'den ayrılmaya başladı. Yavaş yavaş classique bir zevke doğru gidiyordu. 1890 - 1891 senelerinde, symbolisme en şanlı devirlerini yaşarken, o, içlerinde Charles Maurras da bulunan birkaç arkadaşıyla birlikte, yeni bir edebi mektep kurdu: *l'Ecole Romane*. En belli tarafı, eski medeniyetlere hayranlık olan bu mektep XV. yüzyıldaki

Pleiade hareketinin bir taklidinden başka bir şey değildir. O zamanlar Ronsard, Latin şairi Stace'ın Sylve'lerini taklit eden bir eser çıkarmıştı: *Le Bocage royal*. Moréas da onu taklit ederek *Eriphyle et quatre Sylves* adlı bir kitap çıkardı. Bu kitapta, şair eski Yunan dünyasıyla Yunan *mythologie*'sinden mülhem olmuştu [esinlenmişti].

Moréas, olgunluğunun en yüksek noktasına ilk baskısı 1899'da yayımlanan *Stances* adlı eseriyle ulaştı. Bu kitaptaki ikişer üçer kıtalık şiirlerin çoğu, yahut altışar hecelik mısralar teker-rür eder [yinelenir]. Mevzuları [konuları], içine zaman zaman bir hissin veya bir düşüncenin karıştığı ,tabiat tasvirleridir. Bu şiirler tasvir bakımından her ne kadar *classique* ise de, hassasiyet bakımından oldukça *romantique*'dirler. Burada okuyacağınız parça, o kitaptan alınmıştır.

Moréas'ın şiir kitapları: *Les Syrtes* (1884), *Les Cantilènes* (1886), *Le Pélerin passionné* (1891), *Enone au clair visage* (1893), *Eriphyle et quatres Sylves* (1894), *Les Stances* (1899). [O.V.]

PAUL VALÉRY

(1871 - 1945)

30 Kasım 1871'de Sète'de doğdu. 1894'de Paris'e geldi. Mallarmé'nin evindeki salı toplantılarına o da iştirak etti. 1895'de *Introduction à la Méthode de Léonard de Vinci* adlı bir tetkik çıkardı. İlk şiirlerini, ilk yazılarını da bu sıralarda yazdı. *Le Mercure de France*, *Le Centaure*, *La Conque* gibi, çağının ileri görüşlerini savunan dergilerde yayımladığı bu yazılar, ilkin pek az kimse tarafından görüldü. Biraz gevşekçe olan bu başlangıçtan sonra, Valéry uzun müddet sustu. Aşağı yukarı yirmi sene süren bu susma devresinde [döneminde], şiir meseleleri üzerinde düşündü. Zekâsını bilemek için de matematikle uğraştı. Tuzaklardan mümkün olduğu kadar uzak kalmaya çalıştı. Kelimelerin beylik mânalarına kapılmamak, her şeyden önce zihnin muammalarını [bilmecelerini] çözmek gerektiğine inanıyordu. Sanatın güçlükleriyle pençeleşmeye 1917'de yeniden razı oldu. Bu tarihte, *La Jeune Parque* adlı kitabıyla yeniden sahnede görüldü. Bu kitabını, ileride *Charmes* adlı kitabı meydana getirecek olan şiirler takip etti.

1. Aslı Latince: *Sylva*. Orman mânasına, mecazi olarak da şiir dergisi mânasına geliyormuş.

Valéry'nin ilk şiirleri symboliste'lerin havasında yazılmış şeylerdi. Daha sonra, çok ölçülü, çok zihni eserler meydana getirdi. La Jeune Parque'la, Charmes'den en çok kalacak olan şey, dilden büyük bir imkân içinde faydalanıştır. Bu şiirlerde ne hisse rastlanır, ne heyecana; onlar da, Mallarmé'ninkiler gibi, soğuk şiirlerdir. Şairin zihninin hendesesi [geometrisi] içinde, donmuş bir kâinatın aksi [evrenin yansıması] vardır. Bu akis çok kere, tabiat mimarisinin birbirine geçmiş çizgileriyle, bir rüya taslağından başka bir şey değildir.

[Dilimize S.E.Siyavuşgil'in çevirdiği] Deniz Mezarlığı, şairin en güzel, ayrıca da en çok üstünde durulmuş şiirlerinden biridir. Bazı kıtaları 1917'den evvel yazılmış olan bu şiirin tamamı ilk olarak 1920'de yayımlandı. 1922'de Charmes'da tekrar çıktı. Şairin söylediğine göre, bu şiir, içine kendi hayatından bir şeyler koyduğu tek şiiri imiş. Ayrıca Valéry'nin bu şiirin nasıl yazıldığını anlatışı da dikkate değer. Diyor ki:

«Bu da, çoğu şiirlerim gibi, içimde, hiç beklemediğim bir zamanda buluverdiğim bir rythme'den doğdu. Bir sabah uyanıp da, kafamda onar hecelik mısralar bulunca şaşırdım, kaldım!»

Valéry, yaşamak iştihâsından mahrum, kafasını hendesenin soyut nispetlerine [orantılarına] esir etmiş bir şairdi.

Başlıca şiir kitapları: La jeune Parque (1917), Album de Vers anciens (1880-1900), Odes (1920), Aurore (1917), Le Serpent (1922), Charmes (1922), Poésies de la Conque (1926). [O.V.]

JEAN PELLERIN

(1885 - 1921)

Romancı, gazeteci ve sanat tenkitçisi [eleştirmeni] olan Pellerin, yazı âleminin çalışkan bir işçisiydi. Durup dinlenmeden çalışıyor, bu çalışmaları arasında da şiirler yazıyordu. Şiirleri, çok kere, hafif şeylerdi. En mühim hâdiseler karşısında bile gülümsemesini kaybetmiyordu. Ama bu gülümseme, daha ziyade, acı bir gülümseme idi. Mizahla hassasiyeti çok iyi birleştiriyordu, hiçbir vakit âdiliğe, zevksizliğe düşmüyordu. En şakacı zamanında bile asil bir hali vardı.

Fantaziyi seven şairlerin ekserisi gibi, onun da Banville'e birçok şeyler borçlu olduğunu söylüyorlar. Eserlerinde ayrıca

symboliste'lerin ve Paul-Jean Toulet'nin tesirleri görülüyor. Bir tarafıyla da genç çağdaşı Apollinaire'e benziyor. Ama bütün bu tesirler, bütün bu benzeşmeler sathi [yüzeysel] şeylerdir. Onun bu tesirler dışında kendine has bir şahsiyet [özgü bir kişilik] olduğu muhakkaktır.

O hafif, o müstehzi [alaycı] edası yüzünden Jules Laforgue'la da kardeş sayılabilecek olan Jean Pellerin, şiirlerinin dışında Le Copiste indiscret adlı bir pastiche kitabıyla birçok romanlar yazmıştır.

Şiir kitabı: La Bonquet inutile (1923). [O.V.]

GUILLAUME APOLLINAIRE

(1880 - 1918)

XIX. yüzyıl sonunda Fransa'da türlü şiir anlayışları doğuyor, hiçbiri kuvvetli bir cereyan [akım] halini alamadan kaybolup gidiyordu. İşte Apollinaire, içinde her türlü şairin bulunduğu bu keşmekeşin [karmaşanın] içine geldi. Anası Polonyalı'ydı. Roma'da doğmuştu. Asıl adı Wilhelm Apollinaris Kostrowitzky idi. Sonradan, yazı hayatına atılınca, Guillaume Apollinaire oldu. Çocukluğu İtalya'da geçmişti. Biraz büyüyünce Almanya'yı dolaştı. Daha sonra Fransa'ya geldi. Burada en yeni sanat hareketlerine karıştı. Yeni ressamların tanınmasına, yeni görüşlerin anlaşılmasına yardım etti. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda İspanyol nezlesinden öldü.

Apollinaire, şiirde birçok yenilikler denedi. Şairâne'yi öldürmek, şiiri Iyrisme denilen şeyden kurtarmak istedi. Bilhassa Calligrammes adını taşıyan son kitabında aşırı derecede acayip şiirlere, son derece cesur denemelere rastlanır. Şiirin bugünkü gelişmesinde, iyi-kötü birçok tesirleri [etkileri] olan bu denemeleri, yakın çağların sanat hareketlerini tetkik edecek olanlar mutlaka ele almak zorundadırlar. Thierry Maulnier adındaki Fransız yazarı Introduction à la Poésie Française adlı kitabında Fransız şiirinin XX. yüzyıl başlangıcındaki manzarasından bahsederken bu devirde, iki asırdan beri ulaşılmamış bir seviyeye [düzeye] ulaşıldığını söyleyip, diyor ki:

•XX. yüzyıl başlangıcı, Comtesse de Noailles gibi, Edmond Rostand gibi şairler yetiştirmiş olmasının günahını, Apollinaire'leri, Valéry'leri yetiştirmiş olmakla affettiriyor.

Apollinaire, ölümünden sonra Dada hareketini hazırlayan şairlerin gayretiyle, bir hayli unutturulmuştu. Sonra sonra, eş

dostu himmet [yardım] etti, adı yeniden duyuruldu; ehemmiyetli [önemli] bir şair olduğu yeniden meydana çıkarıldı.

Başlıca şiir kitapları: *Alcols* (1913), *Calligrammes*, (1919), [O.V.]

Kaynak: Guillaume Apollinaire, *Bir Aşk Kırgınının Şarkısı*, çev. C. Süreya - R. Tomris (İstanbul, 1965, De Yayınevi), Apollinaire'den *Şiirler*, çev. Necati Cumalı (İstanbul, 1965, Varlık Yayınevi). [A.B.]

JULES SUPERVIELLE

(1884 - 1960)

Lautréamont'la Laforgue gibi, o da, Montevideo'da doğdu (1884). Anası da Fransızdı, babası da. Orada doğup çocukluğuna ait hatıralarını *Boire à la Source* adlı kitabında anlatır. Amerika'da doğdu ama, Fransa'da okudu. Çok gezdi. Türlü eserler yazdı: Roman, hikâye, tiyatro gibi... Ne olursa olsun en kuvvetli tarafı şair tarafı. Öyle ki, bütün mensur [düzyazı] eserlerinde bu şairlik adamakıllı hissediliyor. Şairliğinin en belli tarafı da bütün mâkul [usa yatkın] ölçüleri aşan bir muhayyile [imgelem] genişliğine sahip olması.

Supervielle seven bir şairdir. Pampa'ları, gaycho'ları olduğu kadar, insanları da sever. Fransa'yı da sever. Son harp içinde Fransa'nın düştüğü acı durum, çoğu Fransız şairini olduğu gibi, onu da üzmüş, onun da bu memleketin haliyle ilgilenmesine sebep olmuştur. Burada okuyacağınız *Küçük Koru* adlı şiiri o sıralarda yazıp *Poèmes de la France Malheureuse* adlı kitabında topladığı şiirlerden seçildi.

Başlıca şiir kitapları: *Poèmes de l'Humour Triste* (1919), *Débarcadères* (1922), *Gravitations* (1925), *Le Forçat Innocent* (1930), *Amis Inconnus* (1934), *Fable du Monde* (1938). [O.V.]

LOUIS ARAGON

(1896 - .)

Aragon, 1896'da Paris'te doğdu. Yeni sanatı bir zamanlar aşırı derecede ileri götürmüştü. Son senelerde o acayıpliklerden vazgeçmiş gibi görünüyor. Bununla beraber, eski kalıplara, eski şekillere, eski hayal ve söyleyişlere dönmüş bir şair de sayılamaz. Mısra işçiliği ile vezin ve kafiye oyunlarını bir hokkabazlık derecesine çıkardı. Harp içindeki gayretleri ve Mu-

kavemet Hareketlerini destekleyen kitapları ile hem Fransa'da, hem dünyada, birinci derecede bir ehemmiyet kazandı. Şiir kitapları arasında başlıcaları: *Le Crève-Coeur*, *Les Yeux d'Elsa*, *Baccellanda*, bir de *En Français dans le texte* sayılabilir. [O.V.]

Kaynak: Louis Aragon, Elsa'ya Şiirler, çev. Sait Maden (İstanbul, 1975, Cem Yayınevi). [A.B.]

PAUL ELUARD

(1895 - 1952)

Paul Eluard, 1895'de Paris civarında Saint-Denis'de doğdu. Ailesinin hali vakti pek parlak değildi. Babası muhasebeciydi, annesi terzi. Düzgün bir tahsili yoktu. Hastalandı, okuyamadı. Sonra da askere aldılar. Askerliği altı yıl sürdü. Bu arada zehirli gazla zehirlendi. Nefes boruları gangren oldu. Birinci harpten sonra Paulhan, Breton, Aragon, Traza, Soupault ve Picabia ile Dadaiste harekete iştirak etti. 1924'de dünya seyahatine çıktı; öldü sandılar. Daha sonra doktor Breton'la birlikte sürréaliste [gerçeküstü] mektebin en parlak şairi olarak görüldü. Aynı zamanda sürréalisme'in bellibaşlı nazariyecilerindendir. Ciddi, an'anepereest [gelenekçi] sanat adamları Eluard'la arkadaşlarını uzun zaman kabul etmek istemediler. Onlarla alay ettiler. Son harpte Fransa yıkıldığı zaman, birçok yerlerde, hatta bizim memlekette bile, Fransa'yı yıkan sebebin bu acayip, bu tefessüh etmiş [kokuşmuş] sanat olduğu ileri sürüldü. Bununla beraber, Mukavemet Hareketini destekleyen sanatkârlar sadece bunlardı. Cocteau'nun da dediği gibi: «Mukavemet bu şairlerle kazanıldı.» [O.V.]

Kaynak: Paul Eluard, Seçme Şiirler, hazırlayan A. Kadir-A. Bezirci (İstanbul, 1961), Paul Eluard, Ağızda Bir Sevi, çev. Sabahattin Kudret Aksal (İstanbul, 1964, De Yayınevi), Paul Eluard, Şiirler, çev. Sait Maden (İstanbul, 1976, Yeni Ankara Yayınevi), Eluard'dan Şiirler, çev. Abdullah Rıza Ergüven (İstanbul, 1980). [A.B.]

PHILIPPE SOUPAULT

(1897 - .)

Choville'de doğdu. Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Birinci Dünya Savaşı sırasında aylarca hastanede yattı. Lautréamont'u okuyarak şiir yazmaya girişti. Paris'te Apollinaire, Bréton ve Ara-

gon'la tanışıp arkadaş oldu. 1917'de ilk şiir kitabını, Akvaryum'u çıkardı. Dada'cılık ve Gerçeküstücülük akımlarına katıldı. 1921'de Bréton'la Les Champs Magnetiques'i yayımladı. Amerika'yı, Rusya'yı gezdi. 1949'da Türkiye'ye geldi. Şiirlerinin yanı sıra denemeler, incelemeler, romanlar yazdı.

Başlıca eserleri: *Rose des Vents* (1920, Rüzgâr Gülü), *Georgia* (1929), *Poésies Complètes* (1937, Tüm Şiirler), *L'Armée Secrète* (1947, Gizli Ordu), *Chansons* (1951, Şarkılar) vb.

Kaynak: Orhan Veli, «Philippe Soupault Türkiye'de, Philippe Soupault Yaprak'ta», *Yaprak*, 1.5.1949 (Bak: Orhan Veli, *Edebiyat Dünyamız*, 1975, s. 219-222). [A.B.]

JACQUES PRÉVERT

(1900 - 1977)

Paris yakınlarında Neilly sur la Seine'de doğdu. Önce Gerçeküstücülerin etkisinde kaldı, sonra kendine özgü bir deyişe kavuştu. Günlük yaşamın çeşitli görünümünü, gerçeklerini açık, yalın, sıcak, yapmacıksız bir anlatımla yansıttı. Bunun için halk dilinden yararlandı, arada bir gülmeceye başvurdu. Bundan dolayı, Fransa'nın çok sevilen ve okunan şairlerinden biri oldu.

İlkin filimler için senaryolar, konuşmalar yazan Prévert, ardından şiirler yazmaya başladı. 1946'da yayımlanan *Sözler* kitabıyla ün kazandı.

Başlıca eserleri: *Paroles* (1946, Sözler), *Contes* (1947, Masallar), *Spectacles* (1951, Temsiller), *Histoires* (1963, Hikâyeler) vb.

Türkçede Prévert: Jacques Prévert, *Şiirler*, çev. Sabahattin Eyuboğlu (İstanbul, 1963, Çan Yayınları), Jacques Prévert, *Şiirler*, çev. Abdullah Rıza Ergüven (İstanbul, 1980, Yeditepe Yayınları). [A.B.]

RAYMOND RADIGUET

(1903 - 1923)

Seine'de doğup Paris'te öldü. On beş yaşında iken şiirler yazmaya başladı. Proust'u, Rimbaud'yu, Lautreamont'u okudu. 1918'de *Le Canard Enchaîné*'de kısa şiirleriyle görüldü. Gazeteler için röportajlar yaptı. Şair Max Jacob ile Jean Cocteau'nun ilgi ve yardımını kazandı. İlk aşkını anlatan *İçimizdeki Şeytan*

(1923) romanıyla tanındı. Aynı yılın Aralığında bir tifo salgının-da genç yaşta ölmesi basında üzüntü yarattı.

Eserleri: **Le Diable au Corps** (1923, İçimizdeki Şeytan), **Le Bal du Comte d'Orgel** (1924, Kont Orjel'in Balosu), **Les Joues en Feu** (1925, Yanan Yanaklar). [A.B.]

PIERRE EMMANUEL

(1916 - ...)

Birinci Dünya Savaşı sürerken Aşağı Pireneler'de Pau'da doğdu. Asıl adı Noel Mathieu'dür. Sıkı bir dinsel eğitim gördü. Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé ile Jouve'u okudu. İlk şiirlerinde bu şairler ile hristiyanlığın etkileri sezilir. İkinci Dünya Savaşı'nda, Fransa'daki Direniş'e katıldı. Savaş sırasında yaşadıklarını, gördüklerini şiirlerinde dile getirdi. Bunun dışında denemeler ve romanlar yazdı.

Başlıca şiir kitapları: **Tombeau d'Orphée** (1942, Orpheus'un Mezarı), **Jours de Colère** (1945, Öfke Günleri), **Cantos** (1945, Kantolar), **Poète et son Christ** (1945, Şair ile İsa'sı), **Babel** (1952, Babil), **Versant de l'Age** (1958, Yaş Dönümü) vb. [A.B.]

LUC DECAUNES

1913'te Marsilya'da doğdu. Başlıca eserleri: **A l'Oeil Nu** (Çıplak Gözle), **Le Coeur en Ordre** (Düzenli Yürek), **Le Droit de Regard** (Bakış Hakkı).

ALEXANDRE TOURSKY

(1917 -)

Alexandre Tursky, Cannes'da doğdu. Şiirlerinde umutla başkaldırı, çocukluk özlemiyle ölüm tasası birlikte yürür.

Başlıca kitapları: **Les Armes Prohibées** (Yasaklanmış Silahlar), **Connais Ta Liberté** (Özgürlüğünü Tanı), **Ici Commence le Desert** (Çöl Burada Başlıyor).

İNGİLİZ ŞİİRİ

PERCY B. SHELLEY

(1792 - 1822)

Sussex'te doğup Spezia'da ölen Shelley, varlıklı bir ailedendi. **Tanrıtanımazlığın Gerekliliği** adlı kitapçığı dolayısıyla 1811'de Oxford Üniversitesi'nden ve babasının evinden kovuldu. Geçimini sağlamak için Londra'ya gitti, orada kız kardeşinin arkadaşlarından Harriet Westbrook'la evlendi. Fakat anlaşamıyarak 1814'te ondan ayrıldı. 1816'da Mary Godwin'le evlendi. Onunla İsviçre'ye gitti, Lemman gölü kıyısında Byron'la tanıştı. Eski karısının intiharını duyunca Londra'ya döndü. Babasıyla barıştı. 1818'de İtalya'ya göçerek Pisa'da yerleşti. En lirik ve romantik şiirlerini orada yazdı. İngiltere'de ve İrlanda'da olduğu gibi Pisa'da da halk ve özgürlük için savaştı. 1822'de Spezia körfezinde Lerici'ye taşındı. Ariel adını taktığı bir yatla Livorno'ya doğru yelken açtı. Teknesi fırtınaya tutularak battı. Birkaç gün sonra cesedi kıyıya vurdu. Byron da oradaydı. Ceset yakıldı, külleri Roma'ya götürülerek Protestan mezarlığına gömüldü.

Şiirleri imge, duygu, düşünce ve lirizmle yoğrulan, Shelley'in başlıca eserleri şunlardır: **Queen Mab** (1813, Kırالیçe Mab), **Alastor** (1815), **Cenci** (1819), **Ode to the Westwind** (1819, Batı Rüzgârına Od), **Rosalind and Helen** (1820, Rosalind ile Helen), **Prometheus Unbound** (1820, Kurtulmuş Prometheus), **Defence of Poetry** (1821, Şiirin Savunması). [A.B.]

MACAR ŞİİRİ

ANDRE ADY

(1877 - 1918)

Ermintszent'te doğup Budapeşte'de öldü. Çağdaş Macar edebiyatının önde gelen şairlerindendir. İlk şiirleri çok bir yenilik taşımaz. 1904'te Paris'e yaptığı geziden sonra Simgeciliğin et-

kisinde kaldı. 1906'da yayımlanan **Yeni Şiirler**'i büyük bir ilgi uyandırdı. Fakat **Kan ve Altın** devrimci içeriği yüzünden tepkiyle karşılandı. Ady dış ülkelere geziye çıktı. Daha sonra çıkan şiirlerinde ölüm, yaşam, Tanrı, yurt sevgisi gibi temleri işledi.

Başlıca eserleri : **Uj Vresek** (1906, **Yeni Şiirler**), **Ver Es Arany** (1908, **Kan ve Altın**), **A Monekülo Elet** (1912, **Uçan Yaşam**), **Ki Lattot Engem?** (1914, **Beni Kim Gördü?**), **Utolso Hajok** (1919, **Son Gemiler**) vb. [A.B.]

İçindekiler

Orhan Veli'nin Çeviri Şiirleri (A. Bezirci)	5
ŞİİR NEDİR ?	
Şiir Üstüne (A. Bréton - P. Eluard)	13
Güzelin Sırları (Jean Cocteau)	15
Şiir Üstüne Söylenmiş Bazı Sözler	17
ŞİİRLER	
YUNAN ŞİİRİ	
Sappho	113
Şiirler	23
Sardesli Alkman	113
İhtiyarlık	24
LATİN ŞİİRİ	
Horatius	113
Vergilius'u Yolcu Ederken	27
ÇİN ŞİİRİ	
Wang Wei	114
Küçük Şiir	31
Wang Kien	
Yeni Gelin	32
Po Klu-Yi	114
Sabahadek	32
Çu-King-Yu	
Şehrin Güney Kapısı	33
Saray Kapısı	33
Li-Po	114
Sâkin Bir Gecenin Düşüncesi	34
Mong Hoo-jan	
Bahar Sabahı	34
İRAN ŞİİRİ	
Ömer Hayyam	115
Rubailer	37

Mevlâna	116
Rubai	40
JAPON ŞİİRİ	
Ki-Ka-Ku	117
Ilai-Kai'llar	43
FRANSIZ ŞİİRİ	
François Villon	117
Asılmışların Baladı	49
Pierre de Ronsard	117
Hélène İçin Sonnet	51
Sonnet	52
Joachim du Bellay	119
Sonnet	53
Jean de la Fontaine	120
Karga ile Tilki . .	54
Sütçü Kadınla Süt Kabı	55
Ağustosböceği ile Karınca	57
Victor Hugo	121
Boaz Uykuda	58
Alfred de Musset	122
Hüzün	62
Pépa'ya	63
Gérard de Nerval	122
Daphné	64
Théophile Gautier	123
İlk Sevgililer	65
Çin İşi	66
Charles Baudelaire	124
Hortlak . .	67
Alıp Götüren Koku	68
İnsan ve Deniz	69
Yoksulların Ölümü	70
José Maria de Hérédia	125
Fatihler	71
Charles Cros	126
Çirozname	72
Stephane Mallarmé	127
Deniz Meltemi	73
Paul Verlaine .	127
Dans Edelim Gel	74
Geçmiş Ola	75

Arthur Rimbaud	128
Duyum	76
Ofelya	77
Saadet	78
Jules Laforgue	130
Cıgara	79
Jean Moréas	131
Hiçbir Yerde	80
Paul Valéry	132
Dost Orman	81
Jean Pellerin	133
Dönüş Türküsü	82
Guillaume Apollinaire	133
Ren Gecesi	84
Jules Supervielle	134
Küçük Koru	85
Aragon	135
Elsa'nın Gözleri	86
Paul Éluard	135
Hürriyet	87
İyiye	91
İspanya'da	92
Philippe Soupault	136
Mezar Taşları	93
Şarkı	96
Jacques Prévert	136
Aile Hayatı	97
Raymond Radiguet	137
Kırlangıç	98
Kelebek	98
Pierre Emmanuel	137
Cantos I	99
Lus Decaunes	137
Hatıra	100
Alexandre Toursky	138
Üç Hal	101
İNGİLİZ ŞİİRİ	
P. B. Shelley . . .	138
Dünyanın Avareleri	105
MACAR ŞİİRİ	
André Ady	135
Yarıda Kalan	109
ŞAİRLER	

Orhan Veli BÜTÜN ÇEVİRİ ŞİİRLERİ

CAN YAYINLARI

Orhan Veli Kanık 1914'te doğdu. 14 Kasım 1950'de öldü. Ankara Gazi Lisesini bitirdi (1932), İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümündeki öğrenimini yarıda bıraktı (1935), Ankara'da PTT Genel Müdürlüğünde çalıştı (1936-1942), Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosunda çalıştı ((1945). Bu görevden ayrılınca **Yaprak** dergisini çıkardı (1949-1950). Ancak 28 sayı çıkan **Yaprak** dergisi, Orhan Veli'nin genç yaşta ölümü üzerine **Son Yaprak** adıyla bir sayı daha çıktı ve kapandı. Beyin kanamasından ölen Orhan Veli'nin mezarı Rumelihisarı'ndadır. Kişiliğini belirleyen ilk şiirlerini, arkadaşları Oktay Rıfat ve Melih Cevdet'le birlikte Varlık Dergisinde 1936'da yayımlamaya başladı. Şiir kitapları: **Garip** (yalnızca kendi şiirleriyle genişletilmiş yeni baskı 1945), **Vazgeçemediğim** (1945), **Destan Gibi** (1946), **Yenisi** (1947), **Karşı** (1949). Değerli araştırmacı ve eleştirmen **Asım Bezirci** bu değerli ozanın bütün çalışmalarını yeniden derleyip düzenlenmiştir. Can Yayınları arasında yer alan bu kitaplar şunlardır: **Bütün Şiirleri**, **Bütün Çeviri Şiirleri**, **Bütün Yazıları** (iki cilt), **La Fontaine Masalları**, **Nasrettin Hoca Hikâyeleri**.

Kapak resmi: İSA ÇELİK